

Kaupunkitutkimuksen päivät 2015

Finnish Urban Studies Days 2015

11.–12.5.2015

Tampereen yliopisto, Linna-rakennus, Kalevantie 5

University of Tampere, Linna-building, Kalevantie 5

Ohjelma / Programme

Tampereen yliopisto, Linna-rakennus, Kalevantie 5
University of Tampere, Linna-building, Kalevantie 5

Maanantai / Monday 11.5.2015

- 10:15 – 10:30 Konferenssin avaus / Opening words (Väinö Linna Sali)
Tanja Vahtikari, Suomen Kaupunkitutkimuksen Seura
- 10:30 – 11:30 Kutsuvierasluento / Keynote lecture (Väinö Linna Sali)
Bella Dicks, Cardiff University:
Stages of and for urban participation: what does citizen involvement mean?
- 11:30 – 12:30 Kutsuvierasluento / Keynote lecture (Väinö Linna Sali)
Mats Fridlund, Aalto University:
Enacting Terrorism: Terrorism as Material and Mental Forms of Urban Life
- 12:30 – 13:30 Lounas / Lunch (omakustanteinen)
- 13:30 – 15:00 Työryhmät / Sessions
In English: Politics of participation and spatialities of politics (LS K108)
Kaupunkihistoriasta tuotteeksi – kaupunginmuseot, kävelyt, sosiaalinen media ja teemavuodet historiantutkimuksen välittäjänä Suomessa (RH K106)
Kun täydennysrakentaminen saapuu kaupunkiin (LS K113)
Kaupunkisuunnittelun kielipelit ja tietämisen politiikat I (LS K109)
Luova ja tunteva kaupunki I (LS K110)
Lavastettu kaupunkitodellisuus I (RH K112)
- 15:00 – 15:30 Kahvi / Coffee
- 15:30 – 17:00 Työryhmät / Sessions
Luova ja tunteva kaupunki II (LS K110)
Lavastettu kaupunkitodellisuus II (RH K112)
In English: Cities as stages for mega-events (RH K107)
Kaupunkiarjen dramatiikka ja teatraalisuus (RH K106)
Kaupunkiseudut ja kaupungit epävirallisen vallankäytön näyttämöinä (LS K109)
Kulttuuriympäristötyö ja -tieto kaupunkisuunnittelussa I (LS K108)
Legitiimi kaupunki: käytännöt ja politiikat I (LS K113)
- 18:00–19:30 Tampereen kaupungin vastaanotto, Raatihuone / Reception offered by the City of Tampere, Cityhall
Vuoden 2014 parhaan kaupunkikirjoituksen palkitseminen / Urban Studies Article of the Year -award
- 19:30- Iltatilaisuus (omakustanteinen) / Evening event, Ravintola Plevna (Finlayson)

Tiistai /Tuesday 12.5.2015

- 9:15 – 10:15 Kutsuvierasluento / Keynote lecture (Väinö Linna Sali)
Christopher Dell, Universität der Künste Berlin / HafenCity Universität Hamburg:
From production to improvisation of space
- 10:15 – 11:00 Vuoden kaupunkikirjoituspalkitun esitelmä / Urban Studies Article of the Year Lecture
(Väinö Linna Sali)
- 11:00 – 11:30 Kahvi / Coffee
- 11:30 – 12:30 “Onpa kadulla mittaa” -tanssillinen kaupunkitutkimusretki / Urban expedition by
dancing
- 12:30 – 13:30 Lounas / Lunch (omakustanteinen)
- 13:30 – 15:00 Työryhmät / Sessions
Kulttuuriympäristötyö ja -tieto kaupunkisuunnittelussa II (LS K108)
Kaupunkisuunnittelun kielipelit ja tietämisen politiikat II (LS K109)
Legitiimi kaupunki: käytännöt ja politiikat II (LS K113)
Onpa kadulla mittaa! Aistit auki kaupunkitilassa (RH K106)
Kaupunkimaan käyttöintressit yksityisen ja julkisen rajapintailmiönä (LS K110)
In English: Representations of power and resistance in the cities of the Global South
(RH K107)
Asumisen ja työn näyttämöt urbaanissa arjessa (RH K112)
- 15:00 Kutsu vuoden 2016 Kaupunkitutkimuksen päiville / Invitation to Finnish Urban Studies
Days 2016 (LS K113)

Abstraktit / Abstracts

Maanantai 11.5.2015, 13:30 – 15:00

Politics of participation and spatialities of politics (LS K108)

Puheenjohtajat: Katja Mäkinen, University of Jyväskylä & Kirsi Pauliina Kallio, University of Tampere

Participation via a network of workrooms

Elina Alatalo, University of Tampere

The case of a network of workrooms gives an opportunity to study one specific arena of participation that takes form by the citizens strive for individuality in everyday life. The choices of with whom one works, in what kind of a space, following what timetable or is one using part of one's time to a hobby or developing a specific skill are all very personal. A network of workrooms that has been developed to support this self-defined way of living both reflects political subjectivity as it also builds up to significant force that regenerates urban space and urban cultures. What kinds of politics emerge from small-scale choices of everyday practices when networked?

Network has a special spatial relation to the city. As the collectives are looking for low costs, their workrooms locate in parts of the city that are under change, in premises waiting for renovation, hidden in court yards and basements. Taking into use spaces that would otherwise be empty makes it possible to modify these spaces to specific personal needs. In workrooms there thrives a strong maker culture dealing with close surroundings and things. With maker culture I refer to diverse artisanality, fixing, misuse, modifying of existing and developing by experiments that has emerged in new ways via P2P communities and open instructions in social media. The birth of the network through experiments in social media and bottom-up organization presents maker culture as well. Can we talk of particular politics taking form by participation via making?

Deliberative Walks – A New Participatory Method for Urban Planning

Peter Ehrström, Åbo Akademi University (Vaasa)

In accordance with the theory of deliberative democracy different deliberative models for cooperation have been developed (Carson & Karp, 2005). In this paper the combination of two prior methods (Citizens Jury and Development Walks) is proposed to a new participatory method, Deliberative Walks. The Deliberative Walks method combines the strengths of these methods of participation and increases both the participants place- and/or theme-specific knowledge as well as improves participation and the communication between different stakeholders, in comparison to a traditional Citizens Jury or Development Walk.

The Development Walks method has been developed by me and Harri Raisio (University of Vaasa). The prior methods Citizens Jury and Development Walks have for example been studied by Tammi, Raisio & Ollila (2014) concerning student experiences from three cases of Citizens Jury. They concluded that a Citizens Jury is a noticeable alternative for colleges to increase knowledge and influence interest in democratic ways to operate. Development Walks, in turn, including historical walks and security/safety walks, have, for example, been tested within the national "Uusi paikallisuus" (New Locality) project and has also been identified as an important method for increasing citizen participation (Ehrström & Katajamäki, 2013).

While there are some prior experiences of combining different walks and seminars, to truly integrate Development Walks in a Citizens Jury concept is a new way of re-thinking the methods of participation. During the winter of 2014-15 the Deliberative Walks method has been tested empirically in two pilot case studies and the early findings (interview analysis) are encouraging.

Politics of senses and every(wo)man's urban space

Maiju Loukola, Aalto University

According to Henri Lefebvre we, the citizens, have a collective right for urban space. By seizing the urban space, by taking the city environment into our own use, we recreate the existing spatial conditions, definitions and uses, and produce new ones (Lefebvre 1968). By approaching the urban environment as living and lived stage – interactive, shared and participatory – we come back to the canons of ancient theatre, street theatre and guerrilla performances. Thus, the question concerning the openness of public space, democracy of urban space and the citizen's right to free use of the shared space comes forward. What is at stake is a question of political space, the conditions, uses, definitions and ownership of which are constantly renegotiable – and: need to be renegotiated.

I will apply the idea of “every(wo)man's rights” in urban space in the light of Jacques Rancière's “distribution of the sensible” (Rancière 2009). For Rancière, politics signifies ongoing renegotiation of the partition of our shared sensible world. In urban space, the distribution of the sensible defines time and space for people, operations and activities (Hirvonen 2011, 305). It is dependent upon the predominant statutes, norms and practices. It is not a static condition, but renegotiable, questionable, and to be overruled again.

My presentation deals with the spatialities of politics with reference to “every(wo)man's rights” in urban space. How, and which berries to pick for one's own use? How to conceive urban space as lived, inhabited and enjoyed by means of goalless wondering as if in woods and forests, where whenever and wherever one has the every(wo)man's right to take a rest on a calm tuff, to occupy the most delightful scenery shelter on top of the hill?

Urban environment constitutes as space of political, economical and legal exercise of power and control. It is strictly defined according to what, where and when is legitimate, and to whom. Certain spaces are allocated for consumerism, production, transportation, passage, work and free time. The free---for---all urban space, descendant of ancient Greek common space, is increasingly defined as semipublic commercial spaces, governed and owned by private property companies. The owner of the space possesses considerable rights to define all rules for use.

In all, urban space is substantially a normative space – based on regulations “it is to be used normally by normals” (Hirvonen 2011, 297). In urban environment, there hardly are spaces, untouched by a law or regulations. I will speak about openness, democracy and ownership of urban space from the viewpoint of the inhabitant---user, any---one---of---us citizen, of “everywoman's” lived, sensible experience. At stake are the interrelations of sensibility, politics and spatiality of urban space.

Thinking alternative citizenship in Europe. Immigrants' rights to the city

Camilla Marucco, University of Turku

Building on the geographical scholarship on immigration, rights to the city, citizenship and democracy, I research if place and inhabitation can be viable alternatives to nationality when defining groups. The way we characterize place is essentially political and impacts our policies and the representation of immigrants and displaced people. Drawing from refugee studies which dispute essentialist views of place rights, it is assumed that nobody can claim natural rights to any place. This is confirmed by the growing importance of circular and return migration, which challenge traditional understandings of mobility as permanent relocation from the home to the destination country.

As it confers membership in the national political community, citizenship is a core issue in the immigration debate, continuously appropriated by narratives representing different stands to the question. European anti-immigration political forces tend to reduce discussions on citizenship to the immigrants' compliance with a national standard. Yet current immigration trends and policies further question the democratic nature of citizenship, unveiling its exclusionary character. In response, immigrant groups strive to "create citizenship from the margins" through "politics of civility", addressing the grounds on which social structures are constituted.

Stemming from inhabitation, the right to the city – the entitlement to appropriate urban space and participate in its production – gives the inhabitants membership in the urban political community. My research investigates if, by absorbing the right to the city in their narratives, immigrants can fully concur to shaping definitions of citizenship, a prerogative of the prevalently native state and society. To accomplish this long and delicate process, engaging the dominant group is essential. It is recommended that an array of actors are involved, most importantly educational institutions and the media.

Access to digital participatory space: the case of a mobile participation trial in Turku

Sampo Ruoppila, Titiana-Petra Ertiö, Ilari Luukkanen, Robin Lybeck, University of Turku

Information and communication technologies (ICTs) have opened new digital spaces for citizen participation in urban issues. The number of participants is expected to expand, reaching also those social groups less willing to spend time attending physical meetings yet interested in urban matters. This paper discusses the most recent form of electronic participation, namely mobile participation – electronic participation through specific applications on mobile devices – reporting first experiences of a trial started in Turku in April-May 2015.

The trial is part of an international research project b-Part – Building Pervasive Participation (www.b-part.eu) –, which brings together researchers of human-computer interaction, social engagement, and electronic democracy. Compared to other forms of electronic participation, the biggest promise of mobile participation is participating "in-situ", namely at the place being planned. Another advantage of mobile participation is pervasiveness i.e. accessibility to participation at all times (comparable to using social media on the go), thereby further removing time and space barriers. In addition, smartphones come equipped with sensors, which enable collecting other kinds of data than text. Despite these advantages, research shows that, so far, mobile participation apps have used only modestly the phones' technical capacities. All in all, implementing any kind of mobile participation has been rather limited despite the spread and constant increase of smartphone usage, mobile Internet, and mobile social media.

As part of the b-Part project, a mobile participation trial is being organised in Turku, Finland. The trial seeks to support citizens' involvement in the City of Turku's urban planning, encouraging a continuous dialogue between the residents and the city officials. The project consortium has developed a custom-made mobile participation application (app) called *Täsä* ("here") to explore the possibilities of mobile participation. While the app is a real participation method used in planning affairs in Turku, it is also a tool to collect research data. Hence the field trial is run in a real-life setting, as a "Living Lab". Data is also collected with pre- and post-surveys among participants.

In the app, the municipality gives tasks and raises topical planning issues, which the citizens can contribute to by giving ideas, votes or arguments to already made entries. The project consortium has encouraged also the city officials to take selectively part to these discussions. On the other hand, the app also works bottom-up: citizens can create on-site contributions (ideas or issues) and set up surveys on any topic they may find of interest.

The project consortium has prepared the tasks given by municipality together with the city officials. During the preparation, we have emphasised also other aspects of the participatory process, including asking questions that matter, using the results as well as giving feedback to the participants. We have also involved groups of citizens in "walk shops" to gather their feedback on prototypes as well as to raise interest. Furthermore, we have run measures to increase citizens' digital skills and lower the threshold of those feeling uncomfortable about the new technology. Additionally, the app involves a game format that supports participation.

Considering that the study is about testing the possibilities offered by new technology, the (work group's) question about the access to this digital "participatory space" remains undeniably topical. In our presentation we will discuss perspectives of digital divides to this participation method – and our tactics to overcome them. Most likely, mobile participation will currently appeal particularly to young adults and professionals having average or above digital skills, and a prior interest in planning topics. Yet a detailed participant profile remains an open question, and will, almost certainly, contain surprises. Even with the likely bias, we expect the app to gain interest from those who have formerly been rather disengaged with other, especially physical forms of citizen participation, suggesting mobile participation could become a complementary participatory space.

Collaborative workshops on "ageing in a smart city" as the emplacements of power

Tiina Suopajarvi, University of Oulu

During the last two decades, the city of Oulu in northern Finland has promoted itself as a smart city where novel ubiquitous computing infrastructure serves all city dwellers in their everyday tasks. New technology is deployed in downtown in the form of interactive public displays and open-access network, for example. In our previous studies, we have investigated how the design of smart Oulu has, for the most part, neglected the participatory approaches. As a member of the multidisciplinary research group that focuses on studying and designing smart Oulu, I wanted to investigate how the design could start from the everyday practices and the future hopes of the citizens. I concentrate on senior citizens because they are often considered being in the margins of the digital society. The aim of my study is to scrutinize design process as negotiations of knowledge-making and power; and implicitly, to generate the empowerment of senior citizens.

In order to do this, I have brought together people representing different stakeholders which I consider relevant in designing public services targeted for senior city dwellers. Seniors aged 64–89 with different occupational backgrounds; city officials working in service design, urban planning, and information services; as well as, researchers and designers from the disciplines of computer and

information processing sciences, architecture and cultural anthropology, have collaborated in four workshops based on the methodology of participatory action research (PAR). This means an open-ended, continuously transforming process which is based on mutual learning.

The design and PAR are both situated processes which come into being in socio-material spaces; but simultaneously new spaces, and agencies, are generated through them. I consider our workshops as emplacements which acknowledges place as a specific temporal, spatial and social event but also as constituted in long-term processes and cultural narratives (Pink, Sarah 2011). In the workshops, the participants are in certain embodied places but these places are full of meanings beyond this event; and in the meaning-making their numerous lived, discursive, remembered and/or imagined places are significant. The present socio-material places are simultaneously affective agents in the power negotiations between the participants. In my presentation, I discuss the power negotiations of the workshops as emplacements where boundaries between the agents are (de)constructed. As a PAR anthropologist, I critically reflect the process and the accountability of all participants, particularly my own.

[Kaupunkihistoriasta tuotteeksi – kaupunginmuseot, kävelyt, sosiaalinen media ja teemavuodet historian tutkimuksen välittäjinä Suomessa \(RH K106\)](#)

Puheenjohtajat: Laura Kolbe & Mika Mäkelä, Helsingin yliopisto

[Mannerheimia odottamassa: Kämp, Helsinki ja I maailmansota - Case-esimerkki kaupunkihistorian popularisoinnista ja historiatuotteen luomisesta](#)

Eeva Kotioja, Helsingin yliopisto / Helsinki Walks Oy

Historian tuotteistamiseen, elävöittämiseen ja popularisointiin erikoistunut Helsinki Walks Oy toteutti tänä keväänä erikoisen tapahtumakokonaisuuden. Yhteistyössä hotelli Kämpin ja Ylioppilasteatterin kanssa herätimme henkiin kokonaisen aikakauden – ensimmäisen maailmansodan Helsingin äänineen, henkilöineen ja makuineen.

Tapahtuma oli dramatisoitu luento yhdistettynä aikakauden illalliseen. Helsinki Walks tuotti illallinäytelmän, jonka keskiössä oli FT Samu Nyströmin tuore väitöskirja *Poikkeusajan kaupunkielämäkerta. Helsinki ja helsinkiläiset maailmansodassa 1914–1918* (2014). Perinteisen luennon lisäksi historiatietoa olivat dramatisoimassa Ylioppilasteatterin näyttelijät, mikä teki tapahtumasta elävän kokonaisuuden – historialliset tapahtumat tulivat salin lavalle ja pöytien väliin. Autenttisuutta lisäsi se, että luento käsitteli Helsingin historian lisäksi myös hotelli Kämpiä, jossa tilaisuus pidettiin.

Kaupunkihistorian tuominen näkyväksi juuri aidolla tapahtumapaikalla teki tästä historiatuotteesta ainutlaatuisen ja asiakkaalle erityisen kiinnostavan. Toisaalta historiatuotteen kehittämisen haaste on juuri sen sitoutuminen tiettyyn tilaan ja hetkeen historiassa – hyvää ajatusta ei voi soveltaa loputtomiin, kun haluaa pitäytyä tutkimuksen määrittelemissä rajoissa. Käsittelemäni esimerkki näytti kuitenkin sen, että humanistiset tieteentekijät hyötyvät halutessaan merkittävästi yritysmaailmasta, joka mahdollistaa heille laajemman yleisön tiedeyhteisön ulkopuolella. Miten tehdä kaupunkihistoriasta tuote ilman, että tieteellinen uskottavuus kärsii? Voiko tieteelle laittaa hintalappua? Millaista voi tutkijan ja liike-elämän yhteistyö olla parhaimmillaan – ja pahimmillaan?

Tuotteistamista maantieteen ja historian rajapinnassa: Helsingin seutu kartoin 1930- ja 2010-luvuilla

Mika Mäkelä, Helsingin yliopisto

Helsinki ympäristöineen on 1900-luvulla kokenut huomattavan kasvun, joka jatkuu edelleen. Mistään muualta Suomesta ei löydä vastaavaa muutosta, jossa laajat maisemakokonaisuudet ovat käyneet tunnistamattomiksi yhden ihmisiän aikana. Muutoksen tärkeinä historiallisina dokumentteina toimivat kartat. Olen taustaltani maantieteilijä ja historioitsija. Minua kiinnostaa, miten historialliset ilmiöt näkyvät erilaisissa alueellisissa konteksteissa ja miten muutoksia voi havainnollistaa hyödyntämällä eri-ikäisiä karttoja.

Konkreettisena esimerkkinä valmiista tuotteesta käytän laatimani uudentyyppistä karttakirjaa, *Helsingin seutu kartoin 1930- ja 2010-luvuilla* (AtlasArt, 2014). Kirjassa ovat samalla aukeamalla rinnan 1930-luvun ja 2010-luvun kartat yhteneväisessä mittasuhteessa. Karttoja täydentävät jokaisella aukeamalla kuvaukset alueen historiasta ja huomiot alueilla tapahtuneista keskeisistä muutoksista. Muutosta on havainnollistettu lisäksi valokuvilla ja ilmakuville Helsingistä 1943. Miten karttoja ja paikallishistoriaa voidaan yhdistää osaksi suurta kertomusta, mutta myös huomioimalla myös suuren kertomuksen varjoon jääviä pienempiä muutoksia? Voidaanko kirjan esittämää mallia monistaa kuvaamaan muiden suurten kaupunkiseutujen muutosta?

Vanhan historiakulttuurin elävöittäminen uudella tutkimuksella – case Stadin brankkarit

Samu Nyström, Helsingin yliopisto

Helsingin pelastuslaitoksella ja helsinkiläisillä palomiehillä on pitkät perinteet. Vakinaisen palokunnan historia lasketaan alkavan vuodesta 1851 ja palotoimen historia juontuu aina kaupungin perustamiseen saakka. 1990-luvun puolessavälissä Helsingin pelastuslaitos lanseerasi tunnuslauseen ”Stadin brankkari auttaa aina”. Pian myös lehdistö alkoi otsikoissaan käyttää entistä enemmän stadin brankkarit -käsitettä. Kyse ei kuitenkaan ollut mediakonsulttien laatimasta onnistuneesta tiedotusstrategiasta vaan enemmänkin yhden ammattiryhmän paikallisen identiteetin tunnustamisesta – niin ammattiryhmän sisällä kuin kaupunkiyhteisössäkin.

Stadin brankkarit -käsitettä voidaan lähteä purkamaan monista eri suunnista. Tässä paperissa tarkastelun alla on muistamisen kulttuurin merkitys sisäiselle ja ulkoiselle ammatti-identiteetille – ja ennen kaikkea se, mitä annettavaa ammattitutkijoilla aiheeseen on. Helsingin pelastuslaitoksella sekä sen palomiesyhteisössä perinteille ja historialle on annettu vahva asema jo 1900-luvun alkupuolelta lähtien. Muistamisella on ollut monia muotoja suullisesta folkloresta virallisiin tilaushistorioihin sekä omaan palomuseoon. Juhlavuosiaan pelastuslaitos on juhlinut paraatein, historiallisin näytöksin ja monin historiakulttuuria korostavin keinoin. Pitkään historiakulttuuria vaalittiin ammattikunnan sisällä ja asiasta innostuneiden alan harrastajien keskuudessa. 2000-luvun alusta lähtien toiminta alkoi monin tavoin ammattimaistumaan ja laitos teetätti myös ammattitutkijoiden kirjoittamia tutkimuksia historiastaan.

Paperissani pohdin Stadin brankkarien esimerkkiä hyödyntäen sitä, minkälainen asema tieteellisellä tutkimuksella voisi olla uuden ajan historiakulttuurin muodostumisessa. Onko kyse tieteen tekemisestä, sen soveltamisesta vai kenties molemmista?

Kun täydennysrakentaminen saapuu kaupunkiin (LS K113)

Puheenjohtajat: Ville Viljanen, Ari Jokinen & Markus Laine, Tampereen yliopisto

Tarvitaanko kaupungissa peltoja? Havaintoja Helsingin kartanomaisemien täydennysrakentamisesta

Ranja Hautamäki, Aalto-yliopisto

Viikin, Tuomarinkylän ja Haltialan kartanoiden pellot ovat Helsingin vanhinta maisemakulttuuria ja olennainen osa kaupungin viherverkkoa. Kaupunkirakenteen tiivistyminen on herättänyt kysymyksiä kaupungissa sijaitsevan viljelymaiseman arvoista. Vapaa-alueilla on merkitystä tonttimaana, mutta myös virkistykseen, kulttuurihistorian, kaupunkikuvan ja luonnon kannalta. Tarvitaanko urbaanissa kaupungissa kuitenkin enää peltoja ja menneisyyden maisemaa?

Maisema-arkkitehtuurin väitöskirjatyöhön liittyvässä esityksessä tarkastellaan Viikin, Haltialan ja Tuomarinkylän täydennysrakentamishankkeita 1990-luvulta lähtien. Esimerkit osoittavat, millaisia intressejä viljelymaisemaan on liittynyt ja miten peltojen arvoja on eri hankkeissa määritelty. Kohteet osoittavat, että viljelymaiseman säilyminen on ollut pitkäjänteisen viherverkon suunnittelun ja kulttuurimaiseman suojelun tulosta. Esimerkit tuovat myös esille, miten kartanoihin kytkeytyvä viljelymaisema on yhteensovitettu kaupunkirakentamiseen – onnistuneesti vai vähemmän onnistunein tuloksin.

Täydennysrakentaminen kansallismaisemassa - Finlaysonin alueen suojelu ja uudisrakentaminen

Marja Lähteenmäki, Helsingin yliopisto

Finlaysonin alue Tampereella on kokenut suuria muutoksia viimeisten vuosikymmenien aikana. Entisen teollisuusalueen muuttaminen osaksi kaupungin toimintoja ja alueen täydennysrakentaminen on saanut runsaasti huomiota mediassa. Finlaysonin alueen täydennysrakentamisessa korostuivat kaupungin tarve asunnoille ydinkeskustassa ja uudisrakentaminen historiallisesti arvokkaassa maisemassa. Asuntorakentamisen edellytyksenä oli vanhan, asuinkäyttöön sopimattoman rakennuskannan purkamisen, koska alue oli jo tiiviisti rakennettu.

Minkälaisin argumentein kaupungin viranomaiset perustelivat uudisrakentamisen tarvetta? Ketkä olivat osallisia, kun täydennysrakentaminen koski kansallismaisemaa? Miten kansallismaiseman käsitettä käytettiin suojelijoiden, kaupungin toimijoiden, alueen omistajien ja rakentajien argumenteissa ja toisaalta alueen markkinoinnissa (mm. uusien asuntojen myynnissä)? Tarkastelen esitelmässäni täydennysrakentamisen perusteluja Tammerkosken teollisuusympäristössä, paikallisesti ja kansallisesti merkittävän teollisuusperinnön kontekstissa. Samoin analysoin sitä, miten uudisrakentamiseen suorassa yhteydessä olleet suojelukiistat ovat vaikuttaneet myöhempään näkemyksiin täydennysrakentamisen onnistuneisuudesta.

Täydennysrakentaminen ja kansalaisosallistumisen uusi pelitilanne

Minna Santaola, Helena Leino & Markus Laine, Tampereen yliopisto

Tampereen kaupunki on valinnut keskustan tuntumassa sijaitsevan Tammelan kaupunginosan täydennysrakentamisen pilottikohteeksi. Vuonna 2012 valmistuneessa yleissuunnitelmassa nyt noin 6500 asukkaan kaupunginosaan suunniteltiin lisää asuntoja noin 4000 asukkaalle. Suunnitelmat ovat herättäneet vastustusta ja innostusta. Täydennysrakentaminen muuttaa kaupunkisuunnittelun

totuttuja toimijapositioneja, sillä taloyhtiöt omistavat Tammelassa suurimman osan maasta ja niiden kädessä on lopulta, lähteekö suunniteltu täydennysrakentaminen toteutumaan. Kaupunki on valinnut tarkempaan suunnitteluun muutaman korttelin ja suunnitelmia on laadittu tiiviissä yhteistyössä taloyhtiöiden kanssa.

Uudenlaiset kumppanuudet herättävät uudelleen kysymyksen siitä, kenelle kaupunki(keskusta) kuuluu. Asukasosallistuminen on jäänyt taloyhtiöiden, kaupungin ja yksityisten arkkitehtitoimistojen yhteistyön varjoon ja kaupungin osan suunnittelu näyttää yksityistyvän taloyhtiöiden intresseihin. Näkemyksemme mukaan edustuksellisuuden ei voida olettaa toteutuvan kaupungin ja taloyhtiöiden kumppanuuksien kautta; taloyhtiöiden hallitusten ja asukasnäkökulman välille ei voi vetää yhtäläisyysmerkkejä. Taloyhtiöt tarkastelevat täydennysrakentamista ensisijaisesti taloudellisesta näkökulmasta, kun taas asukkaiden keskeisenä huolena on asumisviihtyvyys. Tammelan korttelisuunnitteluprosessin perusteella näyttää siltä, että taloudellisen kannattavuuden nimissä joudutaan tekemään kaupunkikuvallisia kompromisseja.

Taloyhtiöt ovat myös keskenään eriarvoisessa asemassa täydennysrakentamisen etujen ja haittojen jakautumisen suhteen riippuen siitä, paljonko rakennusoikeutta taloyhtiön tontilla on myytäväksi. Hyötyjen ja kustannusten tasaisempi jakautuminen edellyttäisi taloyhtiöiden välistä neuvottelua ja sopimista, mutta taloyhtiöillä ei juuri näytä olevan tähän kapasiteettia. Ne toivovat kaupungin edelleen kantavan vetovastuun täydennysrakentamisesta, mutta kaupunki katsoo pallon olevan nyt taloyhtiöillä.

Yllä kuvattu kansalaisosallistumisen pelitilanne pakottaa myös toimintaorientoituneen kaupunkitutkimuksen reflektomaan positiotaan uudelleen. Tutkimushankkeemme alkaessa tulkitsimme kaupungin ja taloyhtiöiden kumppanuudet kansalaisosallistumisen vahvistumisena. Viimeisimpien käännteiden valossa joudumme arvioimaan tätä tulkintaa uudelleen. Jotta täydennysrakentamishankkeet etenevät, on ”sisäpiirissä” valmistellut suunnitelmat julkistettava ja mikäli kansalaiset kokevat tullessa suunnittelussa syrjäytetyiksi, on luultavaa että suunnitelmat kohtaavat jälleen vastustusta. Toimintasuuntautunut tutkimus voisi hahmotella kansalaisosallisten kanssa vaihtoehtoisia tulevaisuudenkuvia ja auttaa jalkauttamaan täydennysrakennussuunnitelmia mahdollisuuksia ja valintoja hahmottamalla.

Täydennysrakentaminen – kaupunkiluonnon uhka vai potentiaali?

Ville Viljanen, Tampereen yliopisto, Ari Jokinen, Tampereen yliopisto & Pertti Ranta, Helsingin yliopisto

Täydennysrakentaminen, sisäänpäin suuntautuva tiivistäminen, syö viheralueita, mutta säästää luontoa kaupungin reunoilla. Millaisia silloin ovat pitkän aikavälin ekologiset ja hyvinvointiin liittyvät kokonaisvaikutukset? Voitaisiko kaupungin sisäistä luontopotentiaalia vahvistaa tiivistämisestä huolimatta?

Vastaukset riippuvat myös siitä, miten luonto määritellään ja miten sitä mitataan. Tekninen tapa on määritellä luonto viherrakenteeksi ja annostella sitä sopivasti asuinalueille. Sen rinnalle tuomme toisen tarkastelutavan, joka perustuu kaupungistumisen ja biodiversiteetin yhteiskehitykseen. Silloin kiinnostaviksi nousevat vastavuoroiset reaktiot ihmistoimintojen ja biodiversiteetin välillä. Kaupunkiluonto muuttuu ekologisen, teknologisen ja sosiaalisen kehityksen tuottamaksi hybridiksi. Hybridit ovat systeemejä, joiden vahvuutena on kyky tuottaa uutuuksia. Miten tätä opittaisiin käyttämään hyväksi, kun vahvistetaan ekologista ja sosiaalista kestävyttä rakentamisen yhteydessä?

Havainnollistamme lähestymistapojamme tamperelaisen esimerkin avulla. Tampereen kaupunki on laatinut täydennysrakentamista koskevan strategian uusien asukkaiden sijoittamiseksi, palvelujen parantamiseksi ja luonnonvarojen säästämiseksi. Kaupungin strategian mukaan rakentaminen suunnataan sisäänpäin käytönmuutosalueille (taajama-alueen metsiin) ja asuinalueiden kortteleihin. Analysoimme biodiversiteetin ja yhdyskuntarakenteen välistä vuorovaikutusta kantakaupungin rakennetuilla alueilla ja käytämme näin saatuja tuloksia täydennysrakentamisen strategisten kohdealueiden analyysiin. Hyödynnämme tarkastelussa kaupungin laajuisia kasviekologisia aineistoja ja tilastollisia monimuuttujamenetelmiä. Virallisten viheralueluokitusten ja lajisuojelun sijaan keskitymme spontaanien kasvilajien määrään ja ekologiin ryhmiin. Tätä kautta pääsemme tarkemmin kiinni urbaanien prosessien ja ihmisen toiminnan dynamiikkaan. Analyysimme ilmentää siten yhteiskehityksen ja vuorovaikutuksen kautta tarjolle tulevaa biodiversiteetin potentiaalia.

Osoitamme, että kaupungin kasvilajistollinen biodiversiteetti syntyy ennen kaikkea viherrakenteen ja rakennetun ympäristön pienipiirteisyyden, monimuotoisuuden ja asumishistorian ajallisten kerrosten välisestä vuorovaikutuksesta ja tietynlaisesta määrällisestä suhteesta. Lajimäärä on yleensä suurin metsän ja kaupungin välisellä rajavyöhykkeellä, joka voi asutuksen suuntaan olla jopa kilometrien levyinen asutushistoriasta riippuen. Kun lajimäärän ilmentämä potentiaali otetaan huomioon, täydennysrakentamista voidaan ohjata siten, että se lisää alueellista biodiversiteettiä tai ainakin minimoi sen vähenemistä. Tämän lisäksi, jotta potentiaalia osattaisiin hyödyntää rakentamisessa, tarvitaan kokeilevaa, kaupunkiluonnon hybridisyyttä hyödyntävää tutkimusta. Tällaiselle on Suomessa ja kansainvälisesti suuri tarve viherrakenteeseen painottuvan suojelun rinnalla.

[Kaupunkisuunnittelun kielipelit ja tietämisen politiikat I \(LS K109\)](#)

Puheenjohtajat: Pia Bäcklund, Tampereen yliopisto & Annuska Rantanen, Tampereen teknillinen yliopisto

[Kaupunkien kansainvälinen kilpailukyky](#)

Kaarin Taipale, Kaupunkitutkija, Helsinki

Kansainvälisen kilpailukyvyn vahvistaminen on nykyään lähes jokaisen kaupungin tärkein strateginen tavoite. Kaikkien on kisattava keskenään: tuotteiden, yritysten, maakuntien, maiden ja maanosien, siis kaupunkienkin. Kaupunkivertailujen laadinnasta on muodostunut oma konsulttiteollisuuden alansa. Riippuu mittauksen maksajasta, mitä arviointikriteerejä käytetään ja miten niitä painotetaan. Jo riittävien tietojen saaminen eri puolilta maailmaa on lähes mahdotonta. Harva osaa määritellä, mitä kaupungin tai alueen kilpailukyky on. Selkeimmin sen on muotoillut The Economist -lehden tutkimusyksikkö: ”käytännössä osoitettu kyky houkutellessa pääomia, liiketoimintaa, osaajia ja vierailijoita” (EIU 2012).

Kilpailukyvyn käsite – kuten moni ajatusmalli nykyään – on lainattu yritysmaailmasta. Kunnon vertailu on mahdollista vain, jos sekä yritys A että yritys B valmistavat samaa tuotetta vertailukelpoisissa oloissa ja A tekee sen tehokkaammin kuin B. Kaupunkien vahvuus on kuitenkin niiden erilaisuudessa. Ne voivat kilpailla keskenään vain tarkkaan rajaamallaan saralla, jolla ne haluavat olla ylivertaisia – vaikka kahvinjuojien suosiosta.

Koska matkailua sanotaan maailman suurimmaksi vientiteollisuudeksi, joka ikinen kaupunki haluaa olla houkutteleva kohde. Turisteille ja kiinteistösijoittajille suunnattu ’brändäys’ perustuukin ajatukseen, että kaupunki on tuote, jota myydään. Yrityksille kilpailukykyisen sijaintipaikan löytäminen on riskien hallintaa. Kaupunkien strategioissa puhutaankin ”suotuisan toimintaympäristön luomisesta yritystoiminnalle”. Yksille se tarkoittaa halpaa työvoimaa, alhaista verotusta ja hampaatonta sääntelyä, jonka voi ohittaa korruptiolla. Toisia kiinnostavat enemmän turvallinen

elinympäristö, sosiaalinen tasa-arvo, korkeatasoinen terveydenhoito, hyvät koulut, monipuolinen asuntokanta, juomakelpoinen vesi, puhdas energia, luotettava tietoverkko, toimivat liikenneyhteydet ja hallinnon lahjomattomuus. Samat asiat ovat tärkeitä myös asukkaille. Tutkimushypoteesini on, että siinä on kaupunkien todellisen kilpailukykyyn salaisuus. Jos kaupungit alistavat kehittämisensä palvelemaan yksittäisten sijoittajien sanelemia ehtoja, ne myyvät itsensä ei eniten vaan vähiten tarjoavalle.

Sosiologisen tiedon politiikka ja yhteisöllisen hallintastrategian lyhyt genealogia

Marko Nousiainen, Jyväskylän yliopisto

Esitelmä käsittelee genealogisen (l. radikaalin historistisen) tutkimuksen kautta nykyisen kaupunkipolitiikan tuntijoille hyvin tuttua hallintastrategiaa, joka perustuu yhteisön käsitteeseen ja jossa kansalaisten osallistuminen ymmärretään poliittisen intervention välineeksi. Esitelmässä esitetään tulkinta siitä, kuinka tällainen hallintastrategia syntyi Chicagon koulukunnan sosiologien sosiaalisia ongelmia koskevan ajattelun ja ennen kaikkea yhteisöjen disintegroitumista problematisoivan intellektuaalisen tradition myötä. Erityisesti W.I. Thomasin ja Florian Znanieckin vuosina 1918–1920 julkaistun *The Polish Peasant in Europe and America* –teoksen jälkeen tuli yleiseksi selittää Amerikan suurkaupunkien mittavia sosiaalisia ongelmia yhteisöjen integraation ja organisoitumiskykyyn puutteella. Osallistavaksi hallintastrategiaksi sosiologisen yhteisöajattelun muovasi nuorisorikollisuuden tutkija, Clifford Shaw rikollisuusongelmaa ratkaisemaan pyrkinneessä Chicago Area Projectissaan 1930-luvun alusta lähtien. Lisäksi paperissa tarkastellaan yhteisöllisen strategian läpimurtoa osaksi julkista hallintaa ja USA:n liittovaltion työkalupakkia 1960-luvun laajassa köyhyysohjelmassa, sodassa köyhyyttä vastaan. Sekä moderniteetin ongelmallisuutta korostava sosiologinen ajattelu että 1900-luvun alun amerikkalainen suurkaupunki ovat sellaisia historiallisia mahdollisuusehtoja, joiden vallitessa yhteisöllistä strategiaa voitiin pitää uskottavana ratkaisumallina sosiaalisiin ongelmiin.

Esitelmän tarkoituksena on antaa heuristisia välineitä yhteisöllisen ja osallistavan hallinnan poliittisuuden tarkasteluun yleisemminkin. Se osoittaa, että yhteisöllinen hallinta ja osallistumisen käyttö eivät ole puolueettoman järjen tuotetta, vaan niiden kehitykseen on vaikuttanut niin yhteiskuntatieteellisiä paradigmoja, historiallisia olosuhteita, poliittisia kamppailuja kuin puhtaita sattumiakin. Tietoisuus näistä poliittista aspekteista tukee erilaisten osallistavien hallintahankkeiden kriittistä tarkastelua – esimerkiksi pohdintaa siitä, kuinka uskottavalta yhteisöllinen hallinta näyttää erilaisissa konteksteissa.

'Luonnon' ulottuvuudet ja potentiaalit kaupunkisuunnittelussa

Eveliina Asikainen, Tampereen ammattikorkeakoulu

Luonto kaupunkisuunnittelussa tuo varttuneemman kollegan mieleen kenties oppikirjan 1980-luvulta. Olkoon tuo mielikuva lähtökohta retkelle siihen, mitä kaikkea luonnolla kaupunkisuunnittelussa ymmärretään ja sen tutkailuun, mitä luonnolla voitaisiin ymmärtää. Retkeilyn ja tutkailun aineistona käytän lähiöluonnon muotoutumista käsittelevän väitöskirjani aineistoa ja apuvälineenä retorista tarkastelua. Miten lähiluonto eroaa lähiöluonnosta tai luonto kaupungissa kaupunkiluonnosta? Miten nämä käsitykset elävät suunnittelukeskusteluissa? Ja millaisia kehitys- ja muutospotentiaaleja ne kantavat mukanaan? Tällaisten kysymysten kautta luotaan luonnon ulottuvuuksia ja koettelen luonnon käsitteen rajoja suunnittelukontekstissa.

Kommunikatiivisuuden ansa: rationalismista retoriikkaan

Anssi Joutsiniemi, Tampereen teknillinen yliopisto

Kaupunkisuunnittelun kommunikatiiviseksi käännteeksi nimetty suunnittelujärjestelmämme muutos ei lopulta muuttanut löysää suunnitteluargumentaatiota sen enempiä kuin se paransi suunnitteluratkaisuiden johdonmukaisuutta. Monelta osin suunnittelupäätösten osalta tilanne on jopa entistä kaoottisempi – ja ennen kaikkea vaikeammin kritisoitavissa. Aiemmin pitkälti teknis-rationaalisiin perustein tapahtunut yhdyskuntasuunnittelu on uudessa osallistavassa ja osallistuvassa toimintamallissa kohdannut haasteen, jossa kenen tahansa kommunikaatioon osallistuvan itsenäisesti määrittämä ja järjestelliseksi arvioima perusta (engl. rationale) voi nousta suunnittelun keskiöön. Koska muodikkaina esitetyt tuulahdukset vain harvoin muodostavat kattavia suunnittelujärjestelmää ohjaamaan kykeneviä älyllisiä konstruktioita, teknisen rationalismin synnyttämä kapea argumentaatioperusta ei ole vahvistunut, vaan vakiintuneiden käsitteiden rinnalle on syntynyt joukko yleisiä teknisen suunnittelutradition retoriikasta ammentavia non-sense –käsitteitä, joihin vakiintuneet toimintamallit verhotaan. Tekstissäni tarkastelen muutamien suunnittelun voimasanoiksi muodostuneiden käsitteiden (kuten strategia, palvelu, saavutettavuus) ongelmakohtia siten, kuin ne liikenteen ja maankäytön suunnittelun perusteista käsin näyttäytyvät.

Retoriikka ja argumentaatio Helsingin uudessa kaupunkikaavassa

Kimmo Lapintie, Aalto-yliopisto

Kaupunkia rakennetaan sanoin ja kuvin jo kauan ennen kuin varsinaiset muodon antavat suunnitelmat käynnistyvät. Kaupunkisuunnittelun retoriikan tutkimus on haasteellista mm. tekstuaalisen ja visuaalisen materiaalin integraation sekä suunnitteluun liittyvien useiden professioiden eriytyneiden puhemaailmojen vuoksi. Argumentaatioanalyttinen tarkastelu joutuu myös laajentamaan perinteistä argumentaatioteoriaa kuvalliseen suuntaan, ja myös implisiittisten oletusten eksplikointi on hankalaa. Argumentaatio liittyy myös olennaisesti suunnittelussa käytettyyn tietoon ja vuorovaikutukseen ja sitä kautta tietämisen (ja tietäjäksi asettautumisen) politiikkaan esimerkiksi asiantuntija/maallikko - erottelun kautta.

Helsingin parhaillaan käynnissä oleva kaupunkikaava on kiinnostava tapaustutkimuksen aihe, sillä se suuntautuu vahvasti kohti urbaanimpaa kaupunkia. Se on myös toteutettu käyttäen perinteisten yleisötilaisuuksien lisäksi Web 2.0:n mahdollistamia vuorovaikutteisia menetelmiä. Edelleen käynnissä olevassa tutkimuksessa analysoidaan kaavadokumenteissa ja sosiaalisessa mediassa käytettyä retoriikkaa ja argumentaatiota tässä vaiheessa kaavaluonnoksen nähtävillä oloon saakka. Tutkimus tehdään toimintatutkimuksena sosiaaliseen mediaan osallistumisen, blogin ja virallisten osallisuusprosessien kautta. Tutkimuksessa puretaan tietoisesti asiantuntijan ja maallikon välistä dikotomiaa ja halutaan selvittää, miten tämä ja muut vastaavat kategoriat ovat mahdollisesti muuttuneet vuorovaikutuksen tullessa arkipäiväiseksi osaksi suunnitteluprosessia.

Luova ja tunteva kaupunki I (LS K110)

Puhenjohtajat: Pauliina Lehtonen, Tampereen yliopisto, Jarkko Bamberg, Tampereen yliopisto & Pia Houni, Työterveyslaitos

Käyttäjäkokemus turvallisuudesta rakennetun ympäristön suunnittelun lähtökohtana – case People Flow®

Suvi Nenonen, Aalto-yliopisto, Sari Yli-kauhaluoma, Helsingin yliopisto & Hannu Nousu, Aalto-yliopisto

Turvallisuuden kokemus kaupunkitilassa voi keskittyä julkisen, puolijulkisen ja yksityisen tilan rooliin, mm. omistajuuden näkökulmasta. Niinikään kaupunkitilan hahmottaminen ja oman paikan määrittäminen liittyvät turvallisuuskokemukseen. Tämä esitys keskittyy turvallisuuskokemukseen osana käyttäjämatakaa rakennetussa ympäristössä.

Pääsääntöisesti käyttäjä- ja kokemuslähtöisyys rakennetun ympäristön kehittämisessä on vähäistä, vaikka niiden arvo ja tarpeellisuus on tunnistettu merkittäväksi suunnittelun ja ratkaisun tuottamisen lähtökohdaksi. Rakennetun ympäristön toimijana hissien ja kuljettimien valmistaja KONEen visio on tarjota paras käyttäjäkokemus kehittämällä ja toimittamalla ratkaisuja, jotka mahdollistavat ihmisten liikkumisen rakennuksissa sujuvasti, turvallisesti, mukavasti ja viivytyksettä yhä enemmän kaupungistuvassa ympäristössä. Ymmärtääkseen paremmin, mitä visio tarkoittaa käytännössä, kyseinen yritys järjestää vuosittain ympäri maailmaa People Flow -päivän. People Flow® merkitsee sujuvaa, turvallista, mukavaa ja viivytyksetöntä liikkumista rakennuksissa ja niiden välillä.

Tässä esityksessä esitetään tuloksia valokuvien sisältöanalyysistä aineistosta, jonka KONE on kerännyt People Flow-päivänä eri maissa. Tulokset jäsentävät turvallisuuskokemuksen joko staattisen, fyysisen ympäristön luomana hallinnan kokemuksena tai muuntuvana, ihmisiin ja toimintoihin liittyvänä ilmiönä. Tulosten pohjalta keskustellaan lisäksi kokemuslähtöisen menetelmän käyttämisestä rakennetun ympäristön kehittämisessä.

Tulokset tarjoavat mielenkiintoisen näkökulman toisaalta rakennetun ympäristön kehittämiseen kokemuslähtöisesti ja toisaalta turvallisuuskokemuksen jäsentämiseen osana käyttäjämatakaa rakennetussa ympäristössä.

Avainsanat: turvallisuus, kokemus, käyttäjämataka, rakennettu ympäristö

Kalasadaman karttapalvelu, mielikuvista kokemukselliseksi reiteiksi

Maija Bergström & Annika Niskanen

Maija Bergström on valtiotieteilijä, joka on sosiaalipsykologian pro gradu -tutkielmassaan tutkinut kehittyvää aluetta koskevia, jaettuja mielikuvia Helsingin Kalasadamasta. Aineistona tutkimuksessa käytettiin kaupunkilaisten alueeseen liittämiä sana-assosiaatioita sekä heidän piirtämiään mielikuvakarttoja.

Taiteilija Annika Niskanen koordinoi Esitystaiteen keskuksen Kalasadaman taidetalkoot - yhteisötaidehanketta, jonka tavoitteena on kaupunginosaidentiteetin rakentumisen nopeuttaminen sekä konkreettisten, yhteisöllisyyttä lisäävien taidekokemusten ja -innovaatioiden luominen. Hanke on osallistunut Kalasadamassa väliaikaisen Katiska-puiston rakentamiseen, sekä toteuttanut alueella tyhjään toimistotilaan KA:LAB:in, joka oli väliaikainen installaatio ja olohuone.

Keväällä 2015 toteutimme yhdessä Kalasadaman karttapalvelu -projektin, jossa hyödynnämme mielikuvien tutkimiseen kehitettyjä laadullisia menetelmiä ja yhdessä kaupunkilaisten ja Kalasadaman

asukkaiden kanssa keräämme ja tulkitsemme materiaalia, jonka pohjalta tuotetaan kaupunginosan identiteettiä pohtiva, kokemukselliseksi kävelyreiteiksi muokattu teos.

Kalasadaman alueeseen liitetään miellelyhtymiä kulttuuritapahtumiin, mutta toisaalta sen rakentamattomuuteen liittyviä kokemuksia: Kalasatama on autio, tuulinen, avara, tyhjä, villi, yksinäinen, keskeneräinen ja karu. Kun alue rakentuu, myös kokemus muuttuu. Palvelut kuten julkinen liikenne ovat tulleet alueelle hitaasti, ja yksi kerrottu syy liittyy siihen, että julkiset karttapalvelut eivät toimi siellä täsmällisesti. Halusimme tuottaa yhden toimivan tavan liikkua alueella: ”Kalasadaman karttapalvelun”, jonka avulla alueeseen voisi tutustua. Palvelu rakennetaan alueella jo käyneiden ihmisten tiedolle, sekä toisaalta niille oletuksille joita median ja muiden ihmisten kertoman perusteella on muodostettu.

Esityksessämme kuvaamme tapaa, jolla sosiaalipsykologisia kokemuksen tutkimukseen kehitettyjä menetelmiä voidaan soveltaa ja yhdistää taideprojekteihin. Pohdimme, miten näin tuottuja käsityksiä ja mielikuvia kaupungista voidaan uudelleen esittää yleisölle, sekä sitä, miten tietoa rakentuvista mielikuvista voitaisiin hyödyntää alueen kehittämisessä ja suunnittelussa, sekä tekemään siitä asukkaidensa ja kaupunkilaisten näköinen. Esitämme myös kysymyksen siitä, kuka tuottaa ja muokkaa aluetta koskevaa tietoa, ja mitä tällä tiedolla halutaan tehdä.

Miten yhdistää tunteet, lähiökehittäminen ja raha? Tapaus osallistuva budjetointi Tampereen Tesomalla

Pauliina Lehtonen, Tampereen yliopisto

Tunnekokemuksiin pohjautuvaa tietoa on usein pidetty vaikeana siirtää kaupunkisuunnittelun prosesseihin. Tarkastelen esityksessä, miten tunteita ja kokemuksia tuodaan esiin osallistuvan budjetoinnin menetelmällä toteutetussa lähiön kehittämishankkeessa. Tutkimuskohteena on Tampereen Tesoman lähiö, jossa osallistuvan budjetoinnin soveltuvuutta asuinalueen kehittämiseen kokeiltiin vuonna 2014 Tesomajärven virkistysalueen suunnittelussa. Asukkaat osallistuivat suunnitteluun ideoimalla ja priorisoimalla tarpeellisia hankintoja ja kunnostustoimenpiteitä. Hankkeessa kietoutuvat yhteen osallistuvaan budjetointiin liittyvä taloudellis-rationaalinen päätöksenteko rahallisten resurssien jakamisesta ja asukkaiden affektiivinen suhde lähiöön.

Osallistuva budjetointi on osallistumisen menetelmä, jonka tavoitteena on ottaa kansalaisia mukaan yhteisten verovarojen käytöstä, kuten kaupungin tuottamien palvelujen ja investointien toteuttamisesta päättämiseen. Julkisten varojen käytöstä voidaan esimerkiksi keskustella asuinalueilla järjestettävissä asukastilaisuuksissa tai äänestää vaihtoehtoisista varojen käyttötavoista. Menetelmän juuret ulottuvat Brasilian Porto Alegreeseen, jossa sitä alettiin käyttää sosiaalisten ongelmien ratkaisemiseksi sosio-ekonomisesti heikoilla asuinalueilla. Osallistuva budjetointi on osoittautunut globaalisti suosituksi menetelmäksi, ja se on levinnyt varsin nopeasti useisiin eri maihin. Hallinnon näkökulmasta menetelmä vastaa tarpeeseen muokata hallinnon prosesseista läpinäkyvämpiä ja osallistavampia. Sen ajatellaan myös lisäävän alueellisten toimijoiden sitoutumista alueeseensa ja siitä huolehtimiseen, ja siten parantavan asuinalueiden turvallisuutta ja torjuvan sosiaalisia ongelmia.

Osallistuvassa budjetoinnissa kohtaavat kiinnostavalla tavalla yhteisten verovarojen käytöstä päättäminen ja asukkaiden vahva affektiivisuus Tesomajärveä kohtaan. Tarkastelen esityksessä, miten Tesomajärveen liittyvää affektiivisuutta viestittiin osallistuvassa budjetoinnissa; miten tunnekokemuksiin pohjautuvaa tietoa esitettiin ja argumentoitiin, ja miten tämä tieto vaikutti osallistuvassa budjetoinnissa tehtäviin valintoihin taloudellisten resurssien jakamisesta.

Lavastettu kaupunkitodellisuus / Framing the urban realities I (RH K112)

Puheenjohtajat: Riina Lundman & Paulina Nordström, Turun yliopisto

Hiljaisuus – Kamera – Ole hyvä – Kiitos! Videokuva osallistavan kaupunkisuunnittelun välineenä

Riina Lundman, Turun yliopisto

Kaupunkisuunnittelussa visualisoinnilla on tärkeä merkitys kaupunkitilaa koskevan tiedon tuottamisessa, käsittelemisessä ja esittämisessä. Tässä esityksessä pohdin, miten videokuvausta ja liikkuvaa kuvaa voidaan hyödyntää visualisointi- ja osallistamismenetelmänä kommunikatiivisessa kaupunkisuunnittelussa. Esittelen aihetta Turun yliopiston Tiede, taide ja teknologia asuinalueen kehittämisessä -hankkeessa kuvattujen lyhytelokuvien kautta. Pohdin videokuvauksen ja -kuvan erityispiirteitä kuten audiovisuaalisuutta, plastisuutta, narratiivisuutta ja emotionaalisuutta, ja liitän nämä ominaisuudet kaupunkisuunnittelua koskeviin keskusteluihin. Kuvailen videomateriaalin avulla, miten videokuvan kyky välittää tilaa, liikettä, aikaa, tarinoita ja tunteita tekee siitä monipuolisen vuorovaikutusvälineen osallistavan kaupunkisuunnittelun kannalta. Pohdin lyhyesti myös videoiden toteuttamiseen ja esittämiseen liittyviä haasteita. Suunnitteluvideot tuottavat parhaimmillaankin vain illuusion tulevaisuuden kaupungista, ja toteutuessaan konkreettiset kaupunkitilat eivät välttämättä vastaa videoissa esitettyä (mieli)kuvaa. Toisaalta pyrkimys tarkkaan vastaavuuteen visuaalisen esityksen ja todellisuuden välillä ei aina edes ole mielekästä, vaan luovana menetelmänä videokuvaus tarjoaa vaihtoehdoisen ja elämyksellisen ilmaisutavan kaupunkisuunnittelua varten.

Skeittausvideot kaupunkikokemusten ja mielikuvien rakentajina

Mikko Kyrönviita, Aalto-yliopisto

Skeittaus sai alkunsa 1960-luvulla kalifornialaisten surffareiden toimesta, jotka kehittivät itselleen tekemistä tuulettomiksi päiviksi. Skeittausta harrastettiin tällöin esimerkiksi parkkipaikoilla ja muilla asfalttikentillä tai alamäkiä laskien. Liike sekä tilankäyttö perustuivat surffauksen imitointiin. 1970-luvulla skeittarit alkoivat hyödyntää esikaupunkialueiden tyhjiä uima-altaita, joiden muotoja mukailevia pooleja, rampeja ja skeittiparkkeja rakennettiin vuosikymmenen loppuun mennessä paljon erityisesti Yhdysvalloissa. 1980-luvulla skeittaus kuitenkin siirtyi näistä varta vasten lajin harrastamiseen rakennetuista keinotekoisista ympäristöistä ja esikaupungeista kaupunkien kaduille ja keskustoihin. Tällä oli suuri vaikutus myös skeittauksen suosion kasvuun ja saavutettavuuteen: arkisen elämän ja jokapäiväisten toimintojen tiloista tuli skeittauksen keskeinen näyttämö. Katuskeittauksesta kehittyi selvästi lajin suosituin harrastusmuoto 1990-luvun alkupuolella. Tämä siirtymä ja katuskeittauksen suosio näkyi selvästi myös skeittausmediassa. Skeittauslehtien julkaisemien valokuvien sekä erityisesti videoiden yleistymisen myötä kuvat eri kaupungeista alkoivat levitä laajalti. Internetin ja sosiaalisen median myötä tämä on vain kiihtynyt ja skeittausta eri kaupungeissa ympäri maailmaa voi seurata lähes reaaliajassa. Näkemysni mukaan fyysisen ja sosiaalisen ympäristön eri tekijöillä on suuri merkitys skeittauksen visuaalisissa esityksissä. Tutkin miten skeittausvideoissa maisemat, arkkitehtuuri ja rakennetun ympäristön elementit sekä vuorovaikutus ja kohtaamiset ihmisten kanssa luovat symbolisia merkityksiä ja rakentavat käsityksiä kaupungeista.

Visualizing retail change in Helsinki

Kevin Drain, Helsingin yliopisto

For decades, scholars have debated the causes and effects of residential gentrification (Smith 1979, Hamnett 1991), while little attention has been given to the accompanying changes in retail

landscapes. Sharon Zukin discusses the emergence of neighborhoods of “distinction” (2004), and later identifies a process of “boutiquing” as a precursor to an influx of corporate stores in Brooklyn and Harlem in New York (Zukin 2009).

This examines two areas of Helsinki: Kallio, a traditionally working-class neighborhood that has emerged in recent years as a media-hyped “edgy” destination, while attracting young people, hipsters, and new forms of retail locally; and Punavuori, a former working-class area that has for decades been recognized as upscale, and with a high concentration of design-related boutiques and cafes.

The use of shooting scripts involves developing “lists of research topics or questions which can be examined via photographic information” (Suchar 1997). Photo documentation will occur simultaneously with field observation. For example, the use of signs and window displays in certain types of stores may differ, photos could elucidate such a phenomenon. It is the goal of the study to identify patterns of commercial gentrification and their accompanying physical features through photos.

Maanantai 11.5.2015, 15:30 – 17:00

Luova ja tunteva kaupunki II (LS K110)

Puheenjohtajat: Pauliina Lehtonen, Tampereen yliopisto, Jarkko Bamberg, Tampereen yliopisto & Pia Houni, Työterveyslaitos

Kaupunkikortteleiden uudet työläiset

Pia Houni, Työterveyslaitos

Monien kaupunkien kortteleihin on alkanut syntyä yhä enemmän pieniä työtiloja, joissa ahkerovat tekijät ovat pääasiassa luovien alojen tai muuten itsensä työllistämisen lähtökohdista toimivia ammattilaisia. Kyseessä on kansainvälinen ilmiö *co-working space*, joka voi pitää sisällään monenlaisia työtilallisia järjestelyjä. Pysyvimmissä työtiloissa (joihin ihmiset sitoutuvat pidemmäksi aikaa) tehdään työtä, mutta samalla myös rakennetaan uudenlaista yhteisöllisyyttä, kaupunkilaista juurtumista ”samanhenkisten”, samoja arvoja tai sisältöjä tuottavien kanssa. Millaista tämä yhteisöllisyys on? Sitä tuotetaan monin keinoin: tilan yhteinen imago, yhdessä luodut säännöt, vapaus, yhteinen ruokailu, juhlat jne. ovat arjen rituaaleja, jotka todentavat yhteenkuulumista. Onko tämä vuorovaikutus uusi yhteinen ideaali, jota etsitään?

Puheenvuorossani esittelen tutkimushankkeen kautta yhteisöllisten työtilojen toimintaa. Kytken tämän erityisesti filosofisesti painottuen yhteisöllisyyden, juurtumisen ja kaupunkilaisuuden kysymyksiin. Esillä oleva tutkimushanke HYVE2020: Työ, yhteisö ja kestävä talous sisältää pääasiassa Helsingin alueella toimivia työtiloja. Näistä tiloista valtaosa sijaitsee kanta-kaupungissa, jossa myös eniten työllistyy luovien alojen tekijöitä. George Simmel totesi tunnetussa esseessään *Kaupunkielämää* ne lukuisat mahdollisuudet, joita tämä uudenlainen ympäristö mahdollistaa ihmisille. Myös Simone Weil pohtii uudelleen juurtumisen mahdollisuutta erilaisten yhteisöllisten rakenteiden kautta, joita ihminen uudelleen muokkaa elämänsä piiriin.

Nuorten katse kaupunkiin: Tesoma kuvilla kerrottuna

Yrjö Kallinen, Pauliina Lehtonen, Jarkko Salminen & Karita Snellman, Tampereen yliopisto

Tässä esityksessä tarkastelemme nuorten tapoja katsoa ja käyttää kaupunkitilaa. Katsomiseen ja katseen kohteena olemiseen liittyy aina valtaa. Yhtäältä nuoret pyrkivät olemaan näkyvillä, toisaalta he pakenevat valvovia katseita omiin erityisiin tiloihinsa. Nuoret käyttävät tilaa luovasti, suunnitelluista ja kaavamaisista tavoista poiketen. Esimerkiksi kaupan lastauslaituri voi toimia ajanviettopaikkana. Myös nuorten reitit, kuten erilaiset oikopolut, kulkevat usein muualla kuin varsinaisilla teillä tai niiden varsilla. Olemme kiinnostuneita nuorten näkökulmista lähiön todellisuuteen. Millä tavoilla se heille näyttäytyy? Mitä se heille merkitsee? Ovatko heidän kokemuksensa ympäristöstään luonteeltaan affektuaalisia tai läheisiä, neutraaleja tai etäisiä, itsestään selviä tai puolustavia?

Tutkimuksemme nuorille annetaan valta katsoa ja kuvata ympäristöään. Heitä pyydetään ottamaan valokuvia tai kuvaamaan videoita omasta elinympäristöstään, Tampereella sijaitsevasta Tesoman asuinalueesta ja siitä, mitä se heille on. Tehtävän raja on pyritty pitämään avoimena ja tutkijat ovat ohjanneet nuorten näkökulmaa mahdollisimman vähän. Vastaavaa visuaalista menetelmää on käytetty aiemminkin nuoriso- ja lapsitutkimuksessa. Ajatuksena on, että aineistonkeruun menetelmä tarjoaa meille uudenlaisen tutkimuksellisen reitin nuorten näkökulmaan Tesoman lähiön tutkimuksessa.

Nuorten luova tapa katsoa, rajata, kuvailla ja kertoa ympäristöstään otetaan analyysin kohteeksi. Tutkimuksessa on tarkoitus päästä aineiston kautta kiinni kokemukseen, sen paikallisuuteen ja juurtuneisuuteen, sen arkisuuteen ja erityisyyteen. Kuvallinen aineisto tuo Tesoman koettuna ympäristönä konkreettisesti nähtäväksi. Samalla analyysissä pyritään suhteuttamaan näitä paikallisuuden maisemia nuorten kuvien pohjalta kertoman mielenmaisemiin. Kuvien ja merkitysten, maisemien ja mielenmaisemien yhdistäminen tällä tavalla mahdollistaa jaetun kokemuksellisen todellisuuden ja yksilöllisesti koetun todellisuuden rinnastamisen.

Tutkimuksemme on osa käynnissä olevia Tampereen yliopiston nuorten osallisuutta Tampereen Tesoman lähiössä käsitteleviä tutkimushankkeita. Kaupunkitutkimuksen päivillä esittelemme alustavaa analyysia ja havaintoja aineistosta.

Patina kaupunkitilassa

Iida Kalakoski, Tampereen teknillinen yliopisto

Patinan käsite nivoutuu rakennetusta ympäristöstä puhuttaessa useimmiten yksittäisten rakennusten ja rakennusosien restaurointiin. Patinaa liitetään harvemmin kaupunkikuvalliseen keskusteluun, vaikka kuluneisuus vaikuttaa kaupunkitilassa ainakin värin, valon, siisteyden ja historiallisuuden kokemuksiin.

Kaupunki elää erilaisissa rytmeissä, vuorokauden ja vuodenaikojen rytmeissä, mutta myös mm. rakennuskannan ja liikennejärjestelyjen uudistumisen rytmeissä. Vuosikymmeniä lähes muuttumattomana säilynyt kaupunkitila voi saada uusia elementtejä hätkähdyttävän nopeasti (esim. Tornihotelli).

Patina ja kuluneisuus yhdessä korjaus- ja puhdistustoimien kanssa luo oman hitaan rytmensä kaupunkitilaan. Patina viestii suunnittelemattomuudesta ja luonnonvoimien läsnäolosta ihmisten muutoin hallitsemassa ja suunnittelemassa kaupunkitilassa. Management-tason käsite patinasta voi tulla jos kaupunkitilan patinaa halutaan säädellä joko harmonian tai kerroksellisuuden nimissä. ”Patina kaupunkitilassa” on osa patinan käsitteeseen paneutuvaa väitöskirjatutkimustani. Seminaariesitykseni on runsaasti kuvitettua teoreettisävytteistä pohdintaa patinan roolista kaupunkitilassa, ja samalla alkusysäys samasta aiheesta kirjoitettavaa tieteellistä artikkelia varten.

Kaupunkiviljelyn skene – elävää kaupunkitilaa

Krista Willman, Tampereen yliopisto

Kaupunkiviljelyn suosio on kasvanut Suomen suurimmissa kaupungeissa viimeisen viiden vuoden aikana voimakkaasti. Uusia viljelmiä ja puutarhoja ilmestyy paikkoihin, joita ei ole varsinaisesti suunniteltu ja tarkoitettu viljelykäyttöön. Tällä tavalla uusi kaupunkiviljelyn skene sekoittaa ja uudistaa totunnaista kaupunkitilaa.

Esitelmä pohjautuu tutkimukseeni, jossa tarkastelen kaupunkiviljelyn uudenlaisia ilmenemismuotoja Tampereella. Eri tavoin organisoituneet viljelyprojektit ilmentävät kiinnostavalla tavalla ruoan tuottamisen, yhdessä tekemisen ja kaupunkitilan haltuunoton yhteen kietoutumista ja dynamiikkaa. Kaupunkiviljelytoimintaan liittyy monia sosiaalisia, ekologisia ja tiedollisia tavoitteita tai ulottuvuuksia, jotka toiminnan jatkuvuuden kautta ruokkivat toisiaan ja muodostavat eräänlaisen affektiivisuuden kehän. Kytken tutkimuksessani kaupunkiviljelyn myös julkisen ja yksityisen tilan problematiikkaan sekä viljelytoimintaa näkyväksi tekeviin performatiivisiin käytäntöihin.

Tarkastelen kaupunkiviljelyyn liittyvien affektiivisten, sosiaalisten ja tilallisten kysymysten lisäksi paikallishallinnon roolia ja pyrin osoittamaan mahdollisuuksia uudenlaisiin yhteistyön muotoihin kaupunkilaisten ja hallinnon välillä. Kaupunkiorganisaatiolla ei ole olemassa olevia strategioita ja välineitä, joilla vastata viljelyn kaltaiseen kaupunkitilaan levittäytyvään kansalaisyhteiskunnalliseen toimintaan, mutta kaupunki saattaa kuitenkin nähdä asukkaiden aktiivisen viljelytoiminnan sosiaalisen ja ekologisen potentiaalin, ja haluta osallistua siihen jollain tavalla. On kiinnostavaa tarkastella, miten ja millaisten toimijoiden varaan kaupunkiviljelyn verkostot muodostuvat. Kuinka asukaslähtöinen viljely voisi toimia yhtenä vastauksena kaupungin joutomaiden hallinnan ongelmiin? Miten kaupunkiviljely ja kaupunkilaisten aktiivisuus ja osallisuus voivat tukea tiivistyvien kaupunkien kehitystä?

Lavastettu kaupunkitodellisuus / Framing the urban realities II (RH K112)

Puheenjohtajat: Riina Lundman, Turun yliopisto & Paulina Nordström, Turun yliopisto

Laserkeilauksen tapahtuma: realistisesta mallista Khimaira-pistepilviin

Paulina Nordström, Turun yliopisto

Laserkeilaus seuraa valokuvauksen jälkiä todellisuuden tallennusmenetelmänä. Realistisesta valokuvasta laserkeilaus eroaa siten, että menetelmä pyrkii tuottamaan kolmiulotteisen jäljennöksen reaali maailmasta. Laserkeilaustekniikka perustuu laserkeilaimen lähettämään lasersäteeseen, joka kohteeseen osuessaan heijastuu takaisin laitteeseen ja tallentuu pisteeksi. Laserkeilauksen tuloksena syntyy pistepilvi, joka on kolmiulotteinen pisteistä muodostuva kuva mitattavasta kohteesta. Tarkkuutensa vuoksi laserkeilausta käytetään muun muassa kartoitus- ja tutkimusmenetelmänä. Tieteen ohella laserkeilausta on sovellettu myös elokuvateollisuudessa, mainonnassa ja taiteessa. Esityksessä tarkastelen laserkeilausta tapahtumallisesta näkökulmasta.

Kesällä 2014 kuvasin laserkeilaimella Aurajoen kulttuuriympäristöä Turun keskustan alueella. Laserkeilausjakson aikana kentällä ja tietokonelaboratoriossa realistisuuteen perustuva menetelmä alkoi näyttäytyä sommitelmana ja katsomisen tapaa muokkaavana. Yksinkertaisimmillaan laserkeilauksen avulla tuotettu kolmiulotteinen malli on representaatio fyysisestä ympäristöstä. Jotta kolmiulotteinen malli kohteesta voidaan tuottaa, vaatii se kuitenkin keilausgeometrian mukaan, eri sijainneista toteutettujen kuvausten yhdistämistä. Keilausgeometrian suunnittelu perustuu muun muassa siihen, että vältetään saman varjon muodostuminen kahdesta eri kuvauspisteestä. Kun on uppoutunut mahdollisimman yhtenäisen kolmiulotteisen pinnan tekemiseen, voi muodostua katse,

joka ilman laserkeilainta liikkeessakin hahmottaa kohteita varjojen kautta. Myös eri lineaariset ajat kohtaavat laserkeilauksessa. Laserkeilain pyörii oman akselinsa ympäri, ja pyörimisajan määrittää valittu resoluutio. Pyöriessään laserkeilain lähettää lasersäteitä, joiden avulla laite mittaa edestakaiseen matkaan kohteeseen ja takaisin kuluneen ajan. Ympäristön kaikki kohteet eivät kuitenkaan ole paikallaan pysyviä: kasvillisuus ja liput liehuvat tuulen mukana, ihmiset kävelevät, pyöriävät ja rullalautailevat laserkeilaimen ohitse. Kun liikkeessä oleva laserkeilain kohtaa liikkuvan kohteen muodostuu epäyhtenäinen pistepilvi, lähes, vai sittenkin Khimaira?

Parkkipaikan näkemisen ihanuus ja kurjuus: älykäs pysäköinti kaupunkitilan avaajana

Simo Syrman, Aalto-yliopisto & Vesa Kanninen, Aalto-yliopisto

Auto ja autoistuminen on mullistanut kaupunkitilaa enemmän kuin mikään muu teknologia modernina aikana. Paitsi autot ja niiden vaatimat väylät itsessään, kaupunkikuvaa hallitsevat pysäköintiratkaisut eri muodoissaan, onhan auto keskimäärin pysäköitynä 95% vuorokaudesta. On arvioitu, että pysäköinti olisi angloamerikkalaisten kaupunkien yleisin maankäytön muoto vieden yli kolmanneksen kaupunkien pinta-alasta. Luvut voivat yllättää, sillä autoliikkuvuus on muokannut tapaamme tarkastella kaupunkitilaa eikä liikenneympäristön mittakaava ja pelkistetty luonne taivu ongelmitta yhteistarkasteluun perinteisen kaupunkiympäristön kanssa. Todennäköisimmin pysäköinnin havainnoi, kun se ei palvele autoilijaa odotetulla tavalla. Autoistumisesta huolimatta käsitys viihtyisästä ympäristöstä ei ole muuttunut. Kadunvars- ja avopysäköinti koetaan ankeana ja parkkiloalat ja -hallit pelottavina. Perinteistä katutilaa luodaan vaikka kauppakeskuksen sisätiloihin, mutta myös kaupunkien keskustat halutaan vallata takaisin autoilta ja pysäköinniltä. Kaupunkikuvalliset ja käveltävyyteen liittyvät syyt ajavat pysäköintiä sivummalle, maan alle, rakennusten päälle tai liityntälinjojen varteen. Tiivistyvän kaupunkirakenteen myötä pysäköinnin helppoutta ei voi enää varmistaa ylitarjonnalla. Kun parkkipaikka ei enää löydykään pääoven vierestä, seuraa ongelmia. Avuksi on tarjolla alati monipuolistuva älykkään pysäköinnin palvelutarjonta. Informaatio ja opastus näyttötauluin, verkkopalveluin ja mobiilisovelluksin tarjoavat autoilijalle visuaalisen esityksen pysäköinnistä kaupunkitilassa. Mutta mikä on autoilijan valmius nähdä pysäköintiä muuten kuin tuulilasin lävitse? Muuttuko tilanne, kun auto etsii pysäköinnin autoilijan puolesta? Ja jos auto tulevaisuudessa vapauttaa autoilijan myös ajamisesta, tarvitseeko meidän katsella parkkipaikkoja kaupunkitilassa enää lainkaan?

Enriching User Experiences with Location-Sensitive Music Services

Pirkka Åman, Aalto-yliopisto, Lassi A. Liikkanen, HIIT & Atte Hinkka, HIIT

The wide adoption of mobile devices and streaming music services have paved the way for location-based music services. However, there are no commercial breakthroughs yet. We designed OUTmedia, a location-sensitive music discovery application with unique features to explore rewarding user interactions. This article reports the design efforts and a field study of the functional prototype. We utilized user interviews, log data, and ResQue instrument to study use and user experience. All measures found the overall concept feasible and the use of the application resulted in serendipitous experiences of music and places. Our findings call for service designers to support the interplay between media and places in personal meaning-making processes, and enrich urban cultural experiences with user-created information layers that accumulate over time. The design implications can be used to support serendipitous music experiences through the interplay between places and media in future content discovery services.

Tekstein lavastettu kaupunkitodellisuus

Panu Savolainen, Turun yliopisto

Jopa liikkuvan kuvan kyllästämänä aikakautena kuvan ja sanan etäännyttäminen toisistaan on harkitsematon dikotomia. Keskiaikaisten raamattujen ensilehdet – joissa kuva ja teksti liittyvät toisiinsa ja ovat yhtä – osoittavat, miten moderni aikakausi heittäytyy katseen ja visuaalisen maailman ylivaltaan unohtaen sen, että kuva ja sana eivät ole ontologisesti erilaisia kategorioita. Sanallinen kuvaus voi esittää visuaalisesti havaittua maailmaa siinä missä kuvallinenkin kuvaus. Kuvan teknologioiden vallankumousta edeltävänä aikana, ennen 1800-luvulla tapahtunutta murrosta, ihmiset olivat modernia aikakautta taitavampia ja harjaantuneempia pukemaan visuaalisen maailman sanoiksi. Siksi vuosisatojen takainen visuaalinen maailma on lähestyttävissä paitsi varhaismodernien kuvien, myös visuaalisia kokemuksia sisältävien tekstien kautta.

Esitelmässäni käsittelen uuden ajan alun, erityisesti 1600- ja 1700-lukujen kaupungin tilallisen ja visuaalisen todellisuuden rakentumista kaupungin tiloja ja toimintaa kuvaavissa teksteissä. Esimerkkeinä käytän oikeuspöytäkirjoja ja vakuutusasiakirjoja, joissa kaupungin todellisuus on lavastettu tapahtumiksi, tiloiksi ja tunteiksi. Esitän, millä tavoin tekstit toimivat visuaalisina esityksinä sellaisen aikakauden kaupungissa, jossa näköaistilla havaitut asiat kuvattiin ja tallennettiin lähes aina sanallisesti. Yleisellä tasolla esitelmäni tarkoitus on kyseenalaistaa kuvan ja sanan selväpiirteiseksi mielletty ero, jonka alkuperä on suuressa määrin yltäkylläisten visuaalisten ärsykkeiden muokkaamassa modernin ihmisen kokemusmaailmassa.

Cities as Stages for Mega-Events (RH K107)

Chairs: Timo Vilén & Sami Kolamo, University of Tampere

Spectacle for the Masses: Russian Imperial Festivities in Helsingfors (Helsinki), 1812-1885.

Darin Stephanov, University of Jyväskylä

The purpose of this paper is to provide an analytical overview of the mass-scale public celebrations of the Russian Emperors held in Helsingfors (Helsinki) throughout the nineteenth century, with a special emphasis on their urban dimensions, range of symbolic motifs, actual decorative arrangements, popular appeal, and patterns of growth. The bulk of the evidence underwriting this work is drawn from the personal royal visits to the capital of the Grand Duchy of Finland, with the important addition of some key royal (accession, coronation, birthday, name day) anniversaries. The temporal boundaries are set around Emperor Alexander I (1801-1825)'s first staged visit to Helsingfors after Finland's incorporation into the Russian Empire, on the one hand, and Emperor Alexander III (1881-1894)'s last visit to the city, a true mega-event, marking the pinnacle of such public ceremonies.

This paper is but an excerpt from a much larger project testing the hypothesis that multiplying and escalating public ruler celebrations all across the late Russian and Ottoman Empires a) ushered in a new era of ruler visibility, forging direct vertical ties of subject loyalty to the Russian Emperor and the Ottoman sultan in the short run, and b) created a modern public space, stimulating the rise of the horizontal ties of ethno-nationalism in the long run. This project applies techniques of close textual analysis, visibility studies, subaltern studies, and microhistory, developed by this researcher under Carlo Ginzburg's supervision, to an extremely wide range of long available but untapped Romanov and Ottoman imperial sources (archival documents, artistic production of various kinds, newspaper articles, etc.).

Hosting Spectacles. Mega-events in Russia

Pia Koivunen, University of Tampere

Before the current Ukrainian crisis, much of the media's attention on Russia was centred on the Sochi Winter Olympic Games held in February 2014. Russia (and the former USSR) has actively participated in various mega-events from the first World Exposition in London in 1851, yet it has hosted only a few global events itself. My new research project will examine Russia's role in participating in, hosting and inventing mega-events. By analysing Russia's involvement in various mega-events, this project will study the changing relationship between Russia and the West. The paper presented at the conference focuses on one of the aspects of this project, the hosting of mega-events and other public celebrations, and, more precisely, on the host cities (Moscow and Sochi). What is the role of the state vs. the host city in planning, organizing and implementing mega-events? Who decides on the use of the city spaces during the celebrations? What is the role played by mega-events in the context of citybranding?

An Exhibition that never took place. The Stockholm Art and Industrial Exhibition of 1897 and the unfulfilled hopes for a second Finnish industrial exhibition

Timo Vilén, University of Tampere

By the end of the 19th century, a number of large-scale world expositions had been arranged in some of the world's major cities. In addition to world expos, studied in depth by scholars from multiple disciplines, the latter part of 19th century also witnessed an even greater number of somewhat less massive, but still large-scale, public exhibitions, often held in smaller European and American cities. This paper is concerned with one such exhibition, the Stockholm Art and Industrial Exhibition of 1897 (in Swedish: *Allmänna konst- och industriutställningen* or *Stockholmsutställningen*), and the ways in which the exhibition was consumed by the Finns *in situ* and through the media. Apart from introducing a number of technical innovations and other novelties to the Finnish public, the exhibition also accelerated the debate about a new Finnish industrial exhibition that had been on the agenda of the powerful Finnish interest groups ever since the first (and rather modestly scaled) Finnish industrial exhibition of 1876. Although no "Second Finnish Industrial Exhibition" ever took place, the debate that surrounded its supposed economic, cultural and social impacts on Finland and its young capital offers interesting insights into the role played by large-scale exhibitions for the development of cities at the turn of the 20th century. The paper concludes by discussing which criteria an event should meet in order to qualify as "a mega-event" and whether, at all, "a mega-event" is a useful concept for the purposes of historical research.

Kaupunkiarjen dramatiikka ja teatraalisuus (RH K106)

Puheenjohtajat: Juho Rajaniemi, Tampereen teknillinen yliopisto & Riku Roihankorpi, Tampereen yliopisto

Kaupunkiarki ja rikollisuus – rikosten lyhyen aikavälin vaihtelu suomalaiskaupungeissa

Mika Sutela, Itä-Suomen yliopisto

Rikosten lyhyen aikavälin vaihtelua on tutkittu eri puolilla maailmaa viime vuosikymmenillä. Teoreettisesti taustalla vaikuttaa vahvasti ns. rutiiniaktiiviteettiteoria, jonka perusidean mukaan muutokset ihmisten rutiineissa vaikuttavat rikollisuuden tasoon. Rikosten on yleisesti todettu vaihtelevan kausiluonteisesti, mutta tulokset kuitenkin ovat olleet vaihtelevia, ja erinäisiä johtopäätöksiä on tehty aivan peruskysymyksistä, kuten esimerkiksi siitä, missä kuussa rikollisuus on

matalimmillaan ja korkeimmillaan. Suomessa ei rikosten lyhyen aikavälin vaihtelua ole aiemmin tutkittu.

Kaupunkinäyttämöllä tapahtuu jatkuvasti erilaisia rikoksia, mutta onko rikollisuuden vaihtelu lyhyellä aikavälillä samanlaista eri kaupungeissa Suomessa? Analysoin poliisin tietoon tulleiden rikosten lyhyen aikavälin vaihtelua Suomessa neljässä yli 50 000 asukkaan kaupungissa, joissa rikollisuustaso väestöön suhteutettuna on jokseenkin korkeaa tasoa. Tutkimusaineisto on aikasarja-aineisto, joka muodostuu Tilastokeskuksen tilastoista, 1/2009–12/2014 poliisin tietoon tulleista rikoksista eri kuukausina. Aineistoa analysoidaan dekomponoimalla eli hajottamalla aikasarja seuraaviin osiin: kausivaihteluun, trendiin ja satunnaisvaihteluun. Dekomponoimalla voidaan tutkia esimerkiksi, miten suuren osan trendi tai kausivaihtelu selittää alkuperäisen rikosaikasarjan vaihtelusta. Tällä on merkitystä muun muassa rikosten ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä suunniteltaessa.

Suomessa rikollisuuden vaihtelu lyhyellä aikavälillä eri kaupungeissa näyttäisi melko samanlaiselta. Suurin osa rikollisuuden vaihtelusta selittyy kausivaihtelulla. Voidaan siis katsoa, että kaupunkiarkeen on käsikirjoitettu säännöllisesti kausittain toistuvaa rikollisuutta. Rikollisuus voi lisätä arkidraamaa esimerkiksi suurten juhlien tai lomakausien aikaan. Toisaalta rikoksia tapahtuu myös improvisoiden, satunnaisesti. Dramaattisuus voi yksittäisessä kaupungissa myös lisääntyä tai vähentyä pidemmällä aikavälillä trendimäisesti.

Voiko rikollisuuden lisäämään arkidraamaan varautua ennalta? Kaupungeissa koettu, rikollisuuden lisäämä draama on melko hyvin ennustettavissa. Rikoksia tulee tyypillisesti poliisin tietoon eniten heinäkuussa ja vähiten joulukuussa. Käytännön tasolla rikosentorjuntaan suunnattavien resurssien näkökulmasta tällaisella tiedolla on olennaista merkitystä.

Yleisönä medioituneen kaupunkiarjen näyttämöillä

Seija Ridell, Tampereen yliopisto

Uraanin arjen teatterillisuus on kiinnostanut kaupunkitutkijoita pitkään, ja nykytutkijoita inspiroivat mm. Lewis Mumfordin, Erving Goffmanin ja Richard Sennettin tavat lähestyä asiaa. Mumford (1937) puhui kaupungista kollektiivisen draaman näyttämönä, Goffman (1963, 1971) eritteli vuorovaikutuksen kehollista dramaturgiaa julkisessa tilassa, ja Sennett (1974) on luonnostellut julkisen katuelämän koodistojen muuttumista läntisissä yhteiskunnissa 1700-luvulta lähtien. Näissä tarkasteluissa kaupunkitilaa luonnehtivat muille näkymisen, esiintymisen ja yleisöyden jatkuvat toisiinsa lomittumiset.

Viime vuosikymmeninä kaupallinen joukkoviestintä on muokannut kaupunkiympäristöä tilaksi, jossa ihmisiä lähestytään taukoamatta kuluttajayleisönä. Yksi tekijä kehityksessä on ollut suurten audiovisuaalisten näyttöruutujen yleistymisen 1990-luvun lopulta alkaen. 2000-luvulle tultaessa digitalisoituminen on lisännyt media-alustojen ja -esitysten määrää ja tarjonnut mainostajille uudenlaisia keinoja kaupunkilaisten puhutteluun. Toisaalta pakkoyleisöyttä kaupunkitilassa on mahdollista väistää ryhtymällä kannettavien älylaitteiden avulla omavalintaisen median yleisöksi tai keskinäisviestinnällisen yhteyden osapuoleksi.

Samalla kun verkottuneet ja paikkatietoiset mobiililaitteet muokkaavat kaupungin tilallista luonnetta historiallisesti uusilla tavoilla, ne määrittelevät uudelleen urbaanin esillä olon, esiintymisen ja yleisönä toimimisen tapoja ja tilanteita. Joukkoviestinnän kutsuhuutojen ohella toimimme jatkuvasti yleisönä kanssakaupunkilaisten mediavälitteisille esityksille. Mikä merkillepantavaa, julkisen elämän näyttämöt eivät nykyisin rajoitu fyysiseen kaupunkitilaan vaan sen tilassa navigoimme useinkin esiintyjinä, osallistujina ja yleisöinä virtuaalisesti toisaalla.

Tämän monitilaisuuden ja -tilanteisuuden lähtökohdasta pohdin kaupunkiarjen teatterillisuutta ja urbaanin yleisöyden muotoja 2010-luvulla. Minua kiinnostavat eritoten yleisönä toimimisen yhteydet tilallisen vallan dynamiikkoihin aikana, jolloin kaupunki-infrastruktuuri on läpikotaisin digitalisoitunutta ja kytkeytyy maailmanlaajuisiin taloudellis-teknologisiin verkostoihin. Ratkaisevaa on tällöin ottaa varteen se, että älykannettaviensa kautta ihmiset osallistuvat globaalin teknorakenteen liikkuvaan tuottamiseen.

Ehdotan, että urbaanin yleisötoiminnan kutoutumisesta tilallisen vallan dramaturgiaan saadaan ote tuomalla klassiset kaupunkitutkijat ja -sociologit keskusteluun tilan nykyteoreetikkojen kanssa. Eriytyisen hedelmällistä on saattaa keskustelusuhteisiin kehollisen toiminnan keskinäiskoordinaatiosta ja sen vakiintumisesta kiinnostuneet ajattelijat, kaupunkirakenteiden tuottamista kriittisesti tarkastelevat infrastruktuuritutkijat (esim. Graham & Marvin 1996, 2001) ja (kaupunki)tilan non-representationaaliset teoretisoijat (esim. Thrift & French 2002). Dialogien pohjalta voidaan muotoilla metodologinen jäsennys, joka avaa kaupunkiarjen teatterillisuuden ja sitä läpäisevän valtdynamiikan tutkittavaksi niiden kaikessa tilallisessa moniulotteisuudessa.

Protest in Colour and Concrete: Theatrical Textures in the Urban Fabric

Teemu Paavolainen, Tampereen yliopisto

Where performance artist and scholar Mike Pearson wishes to “celebrate the fact that we do and can still mark – insubordinate to the imperatives of public cleansing, architectural sanitization, social decorum,” anthropologist Tim Ingold urges us to celebrate “the openness of a life that *will not be contained*, that overflows [all] boundaries ... threading its way like the roots and runners of a rhizome through whatever clefts and fissures leave room for growth and movement.” The analogy of these quotes in mind, my paper pursues to discuss varieties of artistic activism through the interwoven images of “urban fabric” (social stratification), “weaving” (of politics or dramaturgy), and “evental texture,” thus unravelling some tensions between theatrical appearance (its excess or emptiness) and performative becoming (its novelty or normativity).

Within this theoretical staging, the paper’s main focus is on the often-organic metaphors of activist practice as it cracks through the crevices of urban modernity, overflowing its institutional pavements with a carnivalesque layer of colour: Whether the latter is woven out by orange dwarfs, rebel clowns, or knitted graffiti, the key examples range from the “Orange Alternative” of the Polish 1980s to contemporary practices of “craftivism.” In the stead of antagonistic dramaturgies of transgression, the layering and stretching of simultaneous textures that the paper performs helps imagine a more permissive politics of textural porosity and hence also of diversity – specifically, in the occasional *saturation* of everyday urban fabric with nascent possibility.

Aistiva ruumis kaupunkitilaa esittämässä – Kaupunkilaboratorio Kuulijaiset

Meri Kytö, Tampereen yliopisto

Mitä tapahtuu, jos kaupunkielementtejä alkaa kuunnella tarkasti, sellaisiakin, jotka eivät pidä ääntä tai kykene puhumaan? Mitä, jos kohtaisimme kaupunkitilassa toimivia ihmisiä ilman sosiaalisia toiseen katsomisen tai lähelle tulemisen sääntöjä? Voisiko syntyä uutta liikkeellistä vuorovaikutusta kuuntelemalla ja katselemalla?

Näitä kysymyksiä pohti työryhmä Reviirilaboratorio työstäessään monitaiteista Kuulijaiset-teosta (<http://kuulijaiset.blogspot.fi>). Kyseessä oli esityskävely, eli kinesteettis-audio-visuaalinen kokemus

kaupunkitilassa. Kevyesti ohjeistettuja kävelyitä, joissa osallistujille tarjottiin äänentoistolaitteet ja korvakuulokkeet, sekä ohjattiin kävelemään vapaasti sekä kuuntelemaan 30 minuutin kaupunkisidonnaista ääniraitaa, järjestettiin Tampereen Keskustorilla ja Turun Suurtorilla joulukuussa 2013 yhteensä 11 kertaa. Yleisö koostui kouluikäisistä eläkeläisiin, mukana oli monipuolisesti sekä taiteen aktiivisia harrastajia että kokeilunhaluisia ohikulkijoita.

Tutkin esitystä aistietnografian menetelmin ja performanssin käsitteen avulla. Menetelmällisesti tämä tarkoittaa sitä, että muodostan aineiston yhdessä tutkimukseen osallistuvien henkilöiden (työryhmän jäsenten ja esitykseen osallistujien) kanssa korostamalla aistihavainnollista tiedon tuottamisen tapaa. Osallistujat tuottivat toiminnassaan esityksellistä kaupunkitilaa. Ääniraita suostutteli heitä liikkumaan ja ääntelemaan aluksi arkisen tottuneesti, sitten yhä poikkeuksellisemmin (menemättä kuitenkaan liian huomiota herättävän tai epämiellyttävän toiminnan alueelle). Suurin osa suostutelluista liikkeistä ja äänistä oli sellaisia, joita esityksen ulkopuolinen torilla kävijä ei olisi huomioinut poikkeavana käytöksenä.

Osallistujat kokivat ja tekivät teoksen hyvin eri tavoin. Osalle nauhalta tulevat kehotukset liikkumaan olivat todella jännittäviä, kun taas osa olisi alun totuttelun jälkeen toivonut vielä rohkeampia kehotuksia. Osa osallistujista kuvaili kokeneensa jotain täysin tutussa ympäristössä. Moni kertoi hämmästelleensä, miten paljon näennäisesti tylsästä tai arkisesta ympäristöstä paljastuu, kun kokemus kehystettiin performatiiviseksi hetkeksi.

Kiinnostavaa oli eritoten arkiympäristön muuntuminen yksityisen itselle-esittämisen tilaksi ja se, miten osallistujat kokivat uusia ruumiillisen toimijuuden mahdollisuuksia kävelyn aikana, miten he suhtautuivat kulttuurisiin oletuksiin tilallisesta (vallan)käytöstä ja käyttivät hyväkseen taidetapahtuman kontekstia laajentaakseen liikkumisen ja ääntelyn kulttuurisesti määräytyneitä mahdollisuuksia käyskennellessään Tampereen ja Turun keskustoissa.

Kiviä, performanssia, psykomaantiedettä ja eurytmiikkaa: Geologinen kaupunkikävely New Performance-festivaalien *Walkapolis*-konseptissa Turussa 04.10.2014

Toni Eerola, Geologian tutkimuskeskus, Ari Brozinski, Åbo Akademi & Maija Hirvanen, www.walkapolis.fi

Turussa järjestettiin kansainvälinen New Performance-festivaali 29.09.-05.10.2014. Festivaalin ohjelmistossa oli koreografi Maija Hirvasen vetämä *Walkapolis*-konsepti. *Walkapolis* on erilaisissa urbaaneissa ympäristöissä tapahtuva kaupunkikävelyprojekti. Ensimmäiset *Walkapolis*-kierrokset käveltiin vuonna 2013 Helsingin Juhlaviikkojen ja Zodiak – uuden tanssin keskuksen puitteissa. Vuonna 2014 *Walkapolis*-kierroksia toteutettiin mm. Baltic Circle-festivaalilla Helsingissä. Vuoden 2014 kävelyitä valmisteli ja veti joukko eri alojen asiantuntijoita. Vetäjät valikoituivat avoimien hakujen ja kutsumenettelyjen kautta. Jokainen vetäjä lähestyi aihetta omasta näkökulmastaan. Turun festivaalien kävelyjen aiheiksi valikoituivat geologia ja kuuntelu. *Kierrosten reitit suunniteltiin yhteistyössä festivaalin, kävelyoppaiden ja koreografi Maija Hirvasen kanssa.*

Geologisen kaupunkikävelyn päämääränä oli tehdä geologiaa tutuksi geoestetiikan ja popularisoinnin välityksellä korostaen kiviä ja geologiaa kaupunkitilassa. Kävelyn varrella havainnoitiin kiviä sekä niiden merkitystä ja käyttöä kaupunkirakentamisessa, arkkitehtuurissa ja taiteessa. Oppaina toimineet geologit kertoivat kivien alkuperästä ja merkityksestä. Näin tuotiin esille kivien kauneus sekä toisaalta ytkettiin nähdyt kohteet osaksi maapallon geologista kertomusta ja Turun historiaa.

Kävelyn 13 kohdetta ohjasivat ennalta valittua reittiä. Ne valittiin Ari Brozinskin ja Kirsi Rajalan kirjoittamasta Turun kaupunkigeologiaoppaasta, jonka julkaisua valmistellaan. Ari Brozinski osallistui kävelylle toisena oppaana ja loppukeskustelun kummikommentoijana.

Kivien havainnointia julkisessa tilassa voidaan pitää performanssina. Se aiheutti häiriön kaupunkikuvaan outona käytöksenä, joka sai osakseen ohikulkijoiden huomion; Ohikulkijat muuttuivat yleisöksi, osallistuen speksaakkeliin. Samalla heidän reaktioitaan tarkasteltiin. Uteliaimmat kysyivät mitä seiniä ja lattioita tutkivat ja muistiinpanoja kirjoittavat kivibongarit tekivät. Kauppakeskuksen lattialla intouduttiin myös ”putsaamaan” graniitin tummia rakenteita, pankin pylväitä tuijotettiin joukolla suurennuslasein ja poimurakenteita matkittiin. Näin saatiin aikaan kohtaamisia, jotka olivat tilaisuuksia kertoa ihmisille geologiasta.

Kävelyn aikana tehtiin geologisia eurytmiikka-harjoituksia. Niiden tehtävänä oli tutustuttaa ihmisiä toisiinsa, verryttää, pitää hauskaa ja popularisoida geologiaa ryhmäliikunnan avulla. Geologisia prosesseja ja ilmiöitä kuvailtiin ryhmien ja kehojen liikkeiden avulla. Ohjaaja kertoi mistä geologisesta prosessista kulloisessakin harjoituksessa oli kyse. Geologian popularisointi tapahtui kehollisen ja visuaalisen kokemuksen kautta. Toni Eerola toimi oppaana, harjoitusten luojana ja -ohjaajana.

Kävelyn päätti loppukeskustelu. Kokemus oli hyvä ja se on toistettavissa kaikkialla, missä on rakennuskivikohteita.

Kiviset kulissit

Katja Huovinen, Aalto-yliopisto

Vuonna 2009 Teknillisessä Korkeakoulussa valmistuneessa lisensiaatintyössäni olen tarkastellut menneisyyden ja nykyhetken vuoropuhelua eteläitalialaisessa agrokaupungissa, jonka esimodernina aikana muodostuneessa historiallisessa keskustassa kaupunkitila on hierarkisesti jäsentynyt ja jakaantunut julkiseen, puolijulkiseen, puoliyksityiseen ja yksityiseen. Tutkimuksessa olen selvittänyt ja selittänyt diskurssissa toistuvia sosiaalisen elämän pelisääntöjä, julkista ja yksityistä, kunniaa ja sen puutetta, joita tuntematta tilan sosiaalista tuottamista on vaikea ymmärtää. Sekä kaupunkitilassa että kodeissaan asukkaat ylläpitävät sosiaalista julkisivua; teatterimetafora voisi kritikoida kysymällä onko kyseessä elämä vai näytelmä, mutta näytelmän henkilöhahmot ottavat roolinsa tosissaan.

Tietyn historiallisen lähtökohdan synnyttämä kaupunkirakenne on lähimenneisyydessä tapahtuneen, yhä käynnissä olevan muutoksen kohteena. Muutoksen takana vaikuttavat modernit ihanteet ja arvotukset, kaikista tärkeimpinä vaikuttajina yksityistymisen asumiselle asettamat vaatimukset ja autoistuminen. Kaupungin rakenne säilyttää muistoja ja vastustaa muutosta, mutta samanaikaisesti epäjatkuvuuden tai murroksen jäljiltä muuttunut kaupunki tekee vaikeaksi ellei peräti mahdottomaksi paluun entiseen. Muutos näyttäytyy kaksisuuntaisena liikkeenä: ensin 1800-luvun lopulta alkaen kaupunkirakenteen muureja ympäröivälle maaseudulle levittävänä keskipakoisena voimana, myöhemmin 1900-luvun viimeisinä vuosikymmeninä ainakin diskurssin tasolla ilmenneenä vanhan rakennuskannan uutena arvostuksena.

Palaan esityksessä tutkimuskohteeni historialliseen keskustaan ja tarkastelen sitä miten elämäntapojen muutos on heijastunut kaupunkiarjen dramatiikkaan. Jan Gehlin mallia seuraten jaottelen ihmisten kaupunkitilassa suorittamat toiminnot välttämättömiin, valinnaisiin ja sosiaalisiin aktiviteetteihin. Tilallisesti kaupunki täyttää hyvän kaupunkisuunnittelun ihanteet ihmisen mittakaavaisesta kaupunkitilasta, mutta käytännössä sen asukkaat suosivat epäpaikkoja ja jättävät piazzalle, kaupungin sydämelle, epäkiitollisen epäroolin. Muutamat sosiaaliset rituaalit ovat säilyneet, joitakin uusia on syntynyt ja monet ovat miettineet teatraalisen kaupunkiarjen tuotteistamista turisteille.

Kaupunkiseudut ja kaupungit epävirallisen vallankäytön näyttämöinä – Cities and urban regions – behind the scenes of power (LS K109)

Puheenjohtajat: Raine Mäntysalo, Aalto University, Ilona Akkila, Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus (YTK) & Jonne Hytönen, Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus (YTK)

Cultural planning totuttujen ajatusmallien haastajana: uusi lähestymistapa kaupunkikehittämiseen vai taas yksi ohimenevä muoti-ilmiö?

Helka Kalliomäki & Jukka Vahlo, Turun yliopisto

Cultural planning on kansainvälisesti tunnettu menetelmä, missä pyritään strategisen ja kokonaisvaltaisen suunnittelun keinoin integroimaan kulttuuriset resurssit osaksi kaupungin kehittämistä. Menetelmää määrittävät ennen kaikkea alueellisuus ja prosessimaisuus, korostaen paikallisten ja eri hallinnon aloilta tulevien toimijoiden sitoutumista yksittäisiä hankkeita laajempaan uudenlaiseen tapaan toimia ja ymmärtää alueellista kehittämistä. Kokonaisuudessaan cultural planning on toiminut kokoavana menetelmänä osallisuuden, kulttuurilähtöisyyden ja poikkisektoraalisuuden edistämiseen sitä soveltaneilla alueilla, ja sen soveltamisesta on saatu paljon positiivisia kokemuksia. Onnistuessaan cultural planning tuo yhteen paikkalähtöisyyden ja kokonaisvaltaisuuden tuomalla asukkaiden näkökulmien kartoittamisen kiinteäksi osaksi kaupungin hallintokulttuuria ja kaupungin työntekijöiden toimintatapoja. Kansainvälisten cultural planning -arviointien perusteella menetelmällä voidaan parhaimmillaan saavuttaa sosiaalisia, taloudellisia sekä kaupunki-imagon ja -kulttuurin kehitykseen kohdentuvia myönteisiä vaikutuksia.

Yksi cultural planning -menetelmän soveltamisen keskeisimmistä haasteista liittyy sen käsitteelliseen epäselvyyteen. Lisäksi voidaan kysyä, mikä on menetelmän lisäarvo kaupunkiympäristöissä, joissa jo edistetään kaupunkilaisten osallistumista ja poikkihallinnollisia toimenpiteitä, ja kulttuuri on vahvasti läsnä kaupungin kehittämisessä. Tätä lisäarvoa voidaan tarkastella myös epävirallisten ja virallisten vuorovaikutusnäyttämöiden näkökulmasta, missä cultural planning toimii monessa suhteessa harmaalla alueella. Menetelmää on pidetty tärkeänä pyrittäessä tunnistamaan paikallisia, usein piileviä ja epävirallisia, kulttuurisia resursseja, mitä voidaan myöhemmin hyödyntää virallisen suunnittelujärjestelmän ja strategisen kehittämisen koneistossa. Esimerkiksi asukkaiden osallistamisen menetelmään sisältyneisiin kulttuurikartoituksiin ja niihin liittyneisiin prosesseihin on koettu joillain alueilla vähentäneen valitusprosesseja ja täten nopeuttaneen suunnitelmien toimeenpanoa. Lisäksi menetelmä haastaa kulttuuri- ja kaupunkipolitiikan totut määrittelyt, mikä on yhtäläillä suuri haaste ja mahdollisuus uudelle kulttuurilähtöiselle kaupunkipolitiikalle Suomessa. Kokonaisuudessaan menetelmän tuomaa lisäarvoa tulee kuitenkin tarkastella kriittisesti suomalaisessa kaupunkikehittämisen kontekstissa, sillä lakisääteinen järjestelmämme on erilainen kansainvälisiin vertailukohteisiin nähden. Menetelmän soveltamista haastavat lopulta perinteiset osallisuuden ja poikkihallinnollisuuden edistämiseen sekä suunnittelun legitimitettiin liittyvät kysymykset. Keskeinen kysymys on, voidaanko menetelmän avulla lisätä monitoimijaisten suunnitteluprosessien läpinäkyvyyttä ja uudenlaista, virallisen ja epävirallisen haastavaa, ajattelua kaupunkien kehittämisestä.

Pathological traits in the applications of the Land Use and Building Act: Case Kasinonsaari Kaj Nyman, University of Oulu & Raine Mäntysalo, Aalto University

The Finnish Land Use and Building Act was launched in 1999 as a compromise between two conflicting endeavours: the view of land use planning as an instrument of economic development;

and the view that land use planning can guarantee a good environment. In conjunction with the ongoing review of the Act, a case of planning in the city of Savonlinna is examined.

The article argues that appeals against decisions to approve local plans, which according to the Act can be made only on legal grounds, are now considerably less likely to succeed than when the previous Act had been in force. Thus, the means for controlling the quality of planning laid down in the Act do not work properly. The reasons for this deficiency are found in the ambiguities and inconsistencies contained in the Act, which stem from the fact that it is a compromise. The Act is prone to pathologies in its implementation: plans that are at odds with the stated objectives of the Act are declared legal by the administrative courts. The article identifies several contradictory features within the Land Use and Building Act that can generate pathologies in planning practices.

The Urban Programmes as practice arenas for metropolitan governance

Kanerva Kuokkanen, University of Helsinki

The Urban Programmes for the Helsinki Metropolitan Area, implemented in 2002–2010 (and followed by a national Competitiveness and Cohesion Programme in 2011–2012), were multi-actor development programmes which consisted of the representatives of the four municipalities of the Helsinki Metropolitan Area, the state and other stakeholders. The aim of the Urban Programmes was to deal with metropolitan issues which were not in the responsibility of other existing policy sectors or established cooperation forums. In practice, the programmes were implemented through projects which created networks, pilots and new models of action. In this paper, I state that the Urban Programmes acted as practice arenas for metropolitan governance for the non-elected upper-level municipal officials of the four cities of the Helsinki Metropolitan Area. The main benefit of the Urban Programmes was that they created collaboration and a consensual spirit between the officials. I also analyse the relation between the programmes and the institutions of representative municipal democracy. Even if the main actors in the programmes were non-elected municipal officials, the programmes did, however, have a linkage to the strategic steering of the Helsinki Metropolitan Area. The paper is based on the interviews of the members of the Urban Programme management group and other stakeholders, conducted in 2008–2009, as well as in the analysis of the current metropolitan governance debate.

Kaupunkiseutujen eheyttämisen monet ulottuvuudet – kokemuksia Tampereelta ja naapurista

Iina Sankala & Kati-Jasmin Kosonen, Tampereen yliopisto

Suomessa yhdyskuntien eheyttämisellä tarkoitetaan sekä *rakenteellista eheyttämistä* että *ympäristön laadullista parantamista* (Sairinen & Maijala 2009, 9). Tällä tarkoitetaan mm. palvelujen ja työpaikkojen saavutettavuutta, liikennetarpeen vähentämistä ja joukkoliikenteen edellytysten turvaamista suunnittelun ja rakentamisen ohjaamisen keinoin. Eheyttämisellä voidaan tarkoittaa myös *yhdyskunnan sosiaalisen kestävyys tukemista* yhteistyön, verkostoitumisen, eri toimijoiden ja hallinnonalojen vuoropuhelun sekä asioiden toteuttamista yhteisen tekemisen muodossa. Jokaiseen näkökulmaan liittyy myös saavutettavuuden aspekti: tiivistäkö rakenteellinen eheyttäminen keskeisten kohteiden (koti, työpaikka, palvelut) saavutettavuutta oleellisesti, onko saavutettavuus ajallista vai fyysistä ja madaltuuko kynnyksien välistä eri väestöryhmien ja toimijoiden väliseen kanssakäymiseen? Kasvavien kaupunkiseutujen yhdyskuntarakenteen hajaantumisen taittaminen ja autoriippuvuuden vähentäminen nivoo yhteen tavoitetasolla erilaisia hallinnon ja poliittisen kentän tasoja. Suurten kaupunkiseutujen tasolla kasvua yleisimmin ohjataan strategisesti seudullisten sopimusten, strategioiden sekä yhteisten maankäyttösuunnitelmien, esimerkiksi rakennemallien ja -suunnitelmien

(RASU) kautta. Valtio on tukenut kaupunkiseudullista sopimista MAL-aiesopimusmenettelyin. Kunta- ja paikallistasolla eheyttämistä voidaan tarkastella suuralue- ja yksittäisten kaupunginosahankkeiden kautta. Kaupunginosan sisällä tarkastelu etenee täydennysrakentamista myötäillen alakeskus-, joukkoliikennevyöhyke ja korttelitasolle asti. Hallinnan ja poliittisen ohjauksen kannalta eheyttämisen moniulotteisuus ja -skaalautuvuus sekä erilaiset ajalliset ulottuvuudet asettavat haasteita maankäytön suunnittelulle. Minkälaisina hallinnan ja poliittisten intressien näyttämöinä eheyttävä suunnittelu näyttäytyy? Esityksessämme pureudumme Tampereen kaupunkiseudun eheyttämiseen liittyviin kysymyksiin osana resurssivastuullista maankäyttöä. Seututason maankäytön suunnittelu näyttää hybridimallina, jossa kaikki toiminnan tasot ja paikallisuuden asteet vuorottelevat. Kuntatasolla kaupunginosat sekä kasvavan täydentyvän kaupunkikeskuksen näkökulma korostuu. Tampereen ja sen naapurikunnan Lempäälän yhteissuunnittelukohde, Vuoreksen kaupunginosa, ilmentää ylikunnallista pyrkimystä eheyttämiseen. Vuoreksen kehittämisessä voi nähdä sekä rakenteellisia tiivistämistavoitteita, hyvän ympäristön laatutavoitteita että sosiaalisen kestävyuden ja uudenlaisen vuoropuhelun tavoitteita. Toisaalta tapaus osoittaa tasotarkastelun kriittisyyden; seudullisella tasolla eheyttäväksi tulkittava maankäyttö voikin näyttäytyä paikallisella tasolla hajauttavana. Sittenkin Tampere ja Lempäälä ovat suunnanneet huomiotaan kunnianhimoisiin keskustan kehittämishankkeisiin, joissa eheämpää kuntarakennetta tuotetaan tiivistämällä keskusta-alueita ja asemanseutuja. Esitelmä pohjautuu VNK:n rahoittamaan ja Aalto-yliopiston koordinoiman *Maankäyttö, asuminen ja kestävä julkinen talous* eli JULMA-hankkeen (11/2014–12/2015) aineistoon.

Kulttuuriympäristötyö ja -tieto kaupunkisuunnittelussa I (LS K108)

Puheenjohtajat: Hannele Kuitunen, Tampereen kaupungin museopalvelut, Pirkanmaan maakuntamuseo & Satu Kähkönen, Jyväskylän yliopisto

Avauspuheenvuoro

Tuija-Liisa Soininen, Pirkanmaan maakuntamuseo, kulttuuriympäristöyksikön päällikkö

Rakennetun kulttuuriympäristön inventointien kehittämistoimintaa

Kirsi Niukkanen, Turun yliopisto

Käsittelen esityksessäni rakennetun kulttuuriympäristön selvityksiä. Selvitystyö on luonteeltaan viranomaistoimintaa tukevaa, ei tieteellistä tutkimusta. Sen tavoitteena on maankäyttö- ja rakennuslain (MRL§132/1999) edellyttämä riittävä selvitys maankäytön suunnittelun ja kaavoituksen yhteydessä. Riittävyyttä ei ole kuitenkaan ole tarkemmin määritelty. Sen tekevät viranomaiset käyttöyhteyden perusteella. Työn tekijöillä ei ole virallista ammattinimikettä, eikä työlle ole laadittu laatukriteerejä. Työn toimintakenttä on näihin päiviin asti ollut vapaa monenlaisen koulutuksen ja työkokemuksen omaaville. Myös työmenetelmät ovat olleet melko vapaita vaikka ohjeellisesti toivotaankin käytettävän alueella tarjolla olevia maakunnallisia sovelluksia. Viime vuosina on kuitenkin eri tahoilla noussut tarpeita tehostaa ja kehittää tiedontuottamisprosesseja sekä lisätä koulutusta, jotta selvitykset kohdistuisivat paremmin tilattuihin tarkoituksiin. Käytettävyyden parantamiseksi selvitysten tulisi pelkän tiedon keruun sijaan tuottaa myös tulkitsevaa ja ympäristövaikutuksia arvioivaa tietoa. Lisäksi on esitetty tarve kehittää selvitystoimintaa holistisesti kulttuuriympäristöä kuvaavaan suuntaan ja luopua kulttuuriympäristöaloja erottelevista, sektoroituneista nykykäytännöistä. Tämä kuitenkin aiheuttaa selvitystoiminnan kehittämislle suuria haasteita.

Kulttuuriympäristöä koskevat selvitykset Joensuun ruutukaavakeskustan suojeluhistoriassa 1960-luvulta 2010-luvulle

Pekka Piiparinen, Itä-Suomen yliopisto

Esitelmä pohjautuu tekeillä olevaan Pekka Piiparisen Suomen historian väitöskirjaan, jonka aiheena on ”Muuttuva kaupunkikeskusta: Joensuun ruutukaava-alueen suunnittelu sekä sen vaikutus alueen toteutukseen ja kaupunkikuvaan 1950-luvun alusta 2010-luvun alkuun”. Eräs väitöskirjan teemoista on rakennussuojelu, jonka yhteydessä käsitellään muun muassa ruutukaavan tärkeimmät kulttuuriympäristöä koskevat selvitykset.

Joensuun kaupunkikeskusta tarjoaa oman näkökulmansa suomalaisen rakennussuojelun sekä kulttuuriympäristön tutkimisen ja arvottamisen historiaan. Vielä 1950-luvun alussa kaupungin laaja ruutukaavakeskusta oli lähes täysin puukaupunkia, mutta vuosikymmenten saatossa sen historiallinen rakennuskanta on korvautunut miltei kokonaan modernilla arkkitehtuurilla. Muutos kohti kivikaupunkia alkoi pikkuhiljaa 1950-luvulta lähtien, mutta kaupunkirakenne joutui rajuun muutokseen vasta seuraavilla vuosikymmenillä. 1960-luvun alusta lähtien Joensuusta tuli yksi Suomen nopeimmin kasvavista kaupungeista, millä oli suuret vaikutukset kaupungin keskustan rakennettuun ympäristöön. Kaupungin ruutukaavakeskustaan kohdistunut muutospaine pakotti sekä kaupunkisuunnittelun parissa työskennelleet että antikvaariset toimijat selvittämään, mitä historiallisesta puu-Joensuusta säilytettäisiin ja mitä ei.

Esitelmässä käydään läpi Joensuun keskusta-alueen rakennussuojeluhistoriaa kulttuuriympäristöä käsittelevien selvitysten kautta. Luento esittelee inventointien ja selvitysten toteuttajatahoja sekä sitä, miten selvitysten sisällöt kehittyivät ja miten ne tuottivat kulttuuriympäristöä koskevia arvoja. Esitelmässä luodaan katsausta myös siihen, millaisia vaikutuksia selvityksillä oli Joensuun keskusta-alueen kulttuuriympäristön säilymiseen.

Oulun koulut - monialainen selvitystyö osana kaupunkisuunnittelua, kiinteistöhoitoa ja palveluverkkotyötä

Arkkitehdit Helena Hirviniemi & Pia Krogius, Oulu

Liikelaitos Oulun Tilakeskus käynnisti keväällä 2014 laajan selvitystyön ja inventoinnin Oulun kouluista osana palveluverkkotyötä. Tavoitteena on ollut kehittää työkalu, jolla voidaan arvioida kaikkia keskeisiä koulukiinteistöihin liittyviä tekijöitä eri näkökulmista ja näin antaa tietoa opetuksen toiminnallisen kehittämisen, koko kaupungin palveluverkon tarkastelun, sekä konkreettisesti kiinteistönhoidon käyttöön sekä investointien suunnitteluun. Tarkastelussa ovat seuraavat osa-alueet: palveluverkkovaikuttavuus, tilojen toiminnallisuus, tekninen kunto sekä kulttuurihistorialliset ja arkkitehtoniset arvot. Kaikki osatekijät arvioidaan ja pisteytetään laajan tausta-aineiston ja paikan päällä tehdyn inventoinnin pohjalta. Lähtökohtana on tieto, että Oulussa on liian tiheä palveluverkko taloudellisen kantokyvyn näkökulmasta. Lisäksi tavoitteena on parantaa tilojen käyttöominaisuuksia.

Kulttuuriympäristönäkökulma liitettynä edellä mainittuihin tekijöihin on uusi tarkastelutapa, jonka tavoitteena on nostaa kulttuuriympäristölliset ja arkkitehtoniset arvot muiden tekijöiden rinnalle. Laaja selvitys palvelee päätöksentekoa, kaupunkisuunnittelua ja muuta viranomaistyötä pitkällä perspektiivillä. Työ on tehty alkuvaiheessa excel-pohjaisena, mutta tullaan kehittämään jatkuvasti päivittyväksi verkkotyökaluksi kaupungin sisäiseen käyttöön, jossa yhdenmukaiset tiedot olisivat aina ajan tasalla. Selvityksestä laaditaan myös Oulun koulurakentamista käsittävä julkaisu. Kulttuuriympäristöinventoinnin tiedot tullaan viemään myös KIOSKlin.

Jatkossa nyt kehitettävää selvitysmallia tullaan soveltamaan muihinkin rakennustyyppeihin.

Työn tilaaja on Liikelaitos Oulun Tilakeskus /rakennuttajapäällikkö, arkkitehti Mika Huhtala, tekijä on arkkitehti Pia Krogius/arkkit. Pia Krogius ja ohjaaja arkkitehtitoimisto Helena Hirviniemi/arkkit. Helena Hirviniemi. Työ valmistuu vuoden 2016 aikana.

Pispalan feimi: turvaton maisematahra vai kulttuuriympäristö?

Kai Ylinen

Tampereen kaupunki on asettanut vireille Santalahden entistä teollisuusaluetta koskevan asemakaavan muutoksen. Kaupunki pyrkii muuttamaan joutomaan viihtyisäksi asuinalueeksi. Santalahden on katsottu rakennusperintönsä ja teollisuushistoriansa vuoksi olevan arvokas kulttuuriympäristö, joka halutaan säilyttää kaavassa fragmentteina. Teollisuushistorian lisäksi alueella esiintyy valtava määrä graffititaidetta ja graffitikulttuurin ympärille muodostunutta toimintaa (Pispalan feimi). Sitä ei ole tunnustettu osaksi kulttuuriympäristöä, eikä sitä haluta säilyttää. Pro gradu -työni tavoitteena on lisätä tietoa ja ymmärrystä alueen graffititaiteen ja sitä ympäröivän yhteisöllisen toiminnan arvoista. Työni avartaa keskustelua kulttuuriympäristön arvoista osana kestävästä kehityksestä. Mikä tekee alueesta arvokkaan kulttuuriympäristön? Mikä koetaan säilyttämisen arvoiseksi kulttuuriperinnöksi?

Käsittelen tutkimuksessani Pispalan feimiä kulttuuriympäristön näkökulmasta ja graffitia kulttuuriperinnön näkökulmasta. Tarkastelen feimin asemaa kaavauudistuksessa ja aluetta sen historiallisten, yhteisöllisten ja taidehistoriallisten arvojen kautta. Ennen muutoksia tulisi olla riittävästi tietoa kulttuuriympäristöjen arvoista. Asemakaavan muutoksen ongelman muodostaa se, ettei Pispalan feimin kulttuuriperintöön kohdistuvasta poistosta ole tehty tietoista ja perusteltua päätöstä. Tästä huolimatta näen feimille neljä erilaista vaihtoehtoa osana alueen tulevaisuutta.

Legitiimi kaupunki: käytännöt ja politiikat I (LS K113)

Puheenjohtajat Liisa Häikiö & Helena Leino, Tampereen yliopisto

Kaupunkiseudut ja kaupungit epävirallisen vallankäytön näyttämöinä

Matti Leskelä, Lapin yliopisto

2010-luvulla Oulun ja Rovaniemen kaupunkiseudut ovat erityisiä, pohjoisia kaupunkiseutuja. Molemmat kaupunkiseudut ovat rakentuneet Pohjois-Suomen modernisoitumisen myötä erityisiksi pohjoisten kaupungistumisen keskuksiksi. Pohdin sitä, miten pohjoinen kaupunkilaisuus on tullut ongelmalliseksi 2010-luvulla? Äkilliset katkostahtumat ovat ravistelleet Oulun kaupunkiseutua pörssi-yhtiö Nokian ja muiden ICT-alan suurten toimijoiden massiivisten irtisanomisten myötä vuosina 2012-2013. Tätä sarjallista katkostahtumaa leikkaa Oulun kaupungin ja neljän lähikunnan yhdistyminen Uusi Oulu kaupunkiseuduksi, kahden vuosikymmenen poliittis-hallinnollisen seutuyhteistyön myötä. Rovaniemellä kiistellään ydinkeskustan uudisrakentamisen ja kulttuurihistoriallisten rakennusten säilyttämisen välillä. Toisaalta kamppailuja käydään myös keskustan läheisyydessä sijaitsevan Ounasvaaran lomarakentamisen ja luontoarvojen välillä. Valtakunnallisella tasolla Jyrki Kataisen hallituksen 2011 ohjelman porrastetusta kaupungistumisen kiihdyttämisestä syntyi poliittisia konflikteja hallituksen ja opposition välillä. Virallinen vallankäyttö tiivistyy maaseutu- Suomen ja kaupunkiseutu- Suomen välillä kokoomuksen ja keskustapuolueen väliseksi kamppailuksi sekä oikeiston, että valtakunnan johtavan puolueen asemasta. Oulun kohdalla virallisen, kaupungiksi ilmaantumisen vuodeksi on nimetty vuosi 1605 ja Rovaniemen vuorostaan vasta vuosi 1960. Näiden kahden pohjoisten kaupungistumisen keskuksen historiallinen asema on muokkaantunut tiedon ja vallan yhteen kietoutumisen rakentumisen myötä. Erittelen muutamia historiallisia katkostahtumia Oulun ja Rovaniemen kaupungistumisen keskustan rakentumisen

prosesseista. Pohdin myös sitä miten ajattelun kriittisen historian (Foucault 2007; 2010) keinoin voidaan tutkia sitä, löytyykö pohjoisesta kaupunkilaisuudesta tiedon ja vallan pitkän aikavälin jatkuvuuksia, jotka läpäisevät 2010-luvun katkoksia?

Kaupunkiaktivismi metropolin voimavarana

Pasi Mäenpää & Maija Faehnle, Helsingin yliopisto

Esittelemme tutkimushanketta kaupunkiaktivismista eli kansalaisten paikallisista organisoitumisen ja toiminnan muodoista. Näille on ominaista tavoitella ekologista kestävyttä, yhteisöllisyyttä ja innovatiivisia urbaanin arjen toimintatapoja, jotka ovat myös julkisen vallan tavoitteita. Tutkimuksessa kysytään, miten kaupunkiaktivismiin muodot palvelevat mainittuja kaupunkien kehittämisen tavoitteita ja miten kaupungit ja valtiovalta voisivat parhaiten tukea ja hyödyntää niitä tavoitteiden saavuttamiseksi. Tutkimuksen tausta-ajatus on, että kaupunkikulttuurissa virinnyt kansalaisten omaehtoinen itseorganisoituminen on synnyttänyt toimintaa, joka institutionalisoituessaan, levitessään ja laajetessaan voi luoda merkittäviä myönteisiä kehityssykyäksiä. Esityksessä pohditaan myös sitä, miten ja millainen oikeutus aktivismeille on muodostunut ja voi tulevaisuudessa muodostua suhteessa sekä kansalaisyhteiskuntaan että julkiseen valtaan. Missä kulkevat kaupunkiaktivismiin legitimitietin rajat?

Maakunnallisen aluemarkkinoinnin diskursiivinen legitimaatio

Juha Halme, Itä-Suomen yliopisto / Karjalan tutkimuskeskus

Väitöskirjassani tutkin maakunnalliseen aluemarkkinointiin osallistuvien toimijoiden, kuten kaupunkien, koulutuslaitosten ja yrittäjäjärjestöjen välistä yhteistyötä ja osallisuutta diskurssianalyttisellä otteella. Tämä abstrakti perustuu tutkimukseni valmisteilla olevaan ensimmäiseen artikkeliin, jossa käsittelemme aihetta diskursiivisen legitimaation näkökulmasta. Tutkimuskysymykseni artikkelissa on miten aluemarkkinointitoimintaa legitimoidaan diskursiivisesti aluemarkkinointiohjelmien dokumenteissa ja ohjausryhmien haastatteluissa? Käytännössä nämä legitimaatiot vastaavat kysymyksiin kuten: "miksi meidän pitäisi laittaa resurssijamme ja aikaamme osallistuaksemme tähän ohjelmaan?", tai "miksi aluemarkkinointi on "hyvä" ja "tehokas" tapa kehittää aluetta?" Kysymys legitimitietistä tutkimukseni kokonaiskuvassa liittyy siihen, että aikaisemman tutkimuksen perusteella toiminnan legitimaatio aluemarkkinoinnissa on nähty edellytykseksi onnistuneelle toimijoiden väliselle yhteistyölle ja jalkauttamiselle.

Tutkimusasetelma tutkimuksessani on tapaustutkimus, jossa keskityn kahteen maakunnalliseen aluemarkkinointiohjelmaan Itä-Suomessa. Valitut ohjelmat ovat "Pohjois-Karjalan ja Joensuun vetovoimaohjelma" ja "Tehtävänä tulevaisuus - Pohjois-Savon maakunnallinen markkinointiohjelma". Tutkimuksen aineistona ovat näistä ohjelmista kerätyt dokumentit, kuten pöytäkirjat ja puolistrukturoidut haastattelut ohjelmien hallinnolle ja ohjausryhmille. Molemmat tarkasteltavat ohjelmat ovat EAKR-rahoitteisia aluekehityshankkeita, jotka on toteutettu ajallisesti välillä 2011-2015. Pohjois-Karjalassa ohjelman toteuttajana on maakuntaliitto ja Pohjois-Savossa Kuopion kaupunki.

Aineiston analyysissä hyödynnän kriittistä diskurssianalyysiä, soveltaen Theo van Leeuwenin kehittämää diskursiivisten legitimaatiostrategioiden mallia. Termi diskursiivinen legitimaatio viittaa siihen, että legitimaatiot rakennetaan aina diskursiivisten raamien sisällä. Näitä voi olla esimerkiksi persoonallinen auktorisaatio, joka tarkoittaa, että viesti saa legitimoivan ominaisuuden puhujan arvovallan tai organisaatioaseman perusteella. Muita Leeuwenin diskursiivisen legitimaation mallin pääkategorioita ovat evaluaatio, rationalisaatio ja tarinankerronta (mythopoesis).

Monta kaupunkia. Oikeuttaminen yksityisautotonta Hämeenkatua koskevassa kiistassa.
Jarkko Salminen, Tampereen yliopisto

Esityksessäni tutkin legitiimejä kaupunkeja käyttäen apuna Boltanskin ja Thévenot'n julkisen oikeuttamisen teoriaa. Havainnollistavana esimerkkinä toimii yksityisautottomaan Hämeenkatuun liittyvä kiista ja sen ympärille syntynyt keskustelu Aamulehden nettiuutissivustolla. Boltanskin ja Thévenot'n mukaan on olemassa rajattu joukko yhteisiksi muodostuneita moraalisia perustoja, joihin yksilöt viittaavat oikeuttaessaan näkemyksiään. Näitä erilaisia arvojen järjestyksiä Boltanski ja Thévenot nimittävät "kaupungeiksi" (cité). Selvyden vuoksi puhun esityksessä oikeuttamisen kaupungeista. Oikeuttamisteoria perustuu rajatun pluralismin ideaan: Yhtäältä oikeuttamisen kaupunkeja ei ole ääretöntä määrää (legitiimi kaupunki ei voi olla millainen tahansa); toisaalta ei ole olemassa mitään ylintä universaalialvomaailmaa (legitiimin kaupungin oikeutuksen voi aina kiistää toisesta kaupungista käsin). Alkuperäiseen teollisuuden, inspiraation, kodin, maineen, markkinoiden ja kansalaisuuden joukkoon on myöhemmin vakiintunut ekologian kaupunki. Boltanskin ja Thévenot'n mukaan joukko ei ole koskaan lopullinen. Vertaan Boltanskin ja Thévenot'n kaupungin käsitettä spatiaalisesti heidän opettajansa Pierre Bourdieun kentän käsitteeseen, jolla hän viittaa fyysisten voimien ja kamppailujen kenttään. Oikeuttamisen kaupungeissa ei ole paikalleen sitovia fysikaalisia voimia, pääomat eivät määrää argumentteja vaan oikeuttamisen kaupungit ovat kaikkien käytettävissä. Toisaalta konfliktit eivät ole totaalisia vaan kiistoissa yhteisymmärrys voidaan saavuttaa ainakin väliaikaisesti. Bourdieun mukaan legitiimi kaupunki syntyy erontekokamppailuissa, jossa tila jäsentyy erilaisten dikotomisten vastakkainasettelujen kautta; Boltanskin ja Thévenot'n käsitys legitiimistä kaupungista on pluraali, se hahmottuu moniulotteisesti eikä asetu kaksinapaiseen malliin. Kuvaan esityksessä kaupunkien topologioita, jotka syntyvät vaihtelevista reiteistä, rajoista ja jatkuvuuksista. Teollisuuden kaupungissa tärkeää on jatkuva liike kohti päämäärää. Inspiraation kaupungissa arvokasta on tilan yllätyksellinen katkeaminen. Kodin kaupungissa tuttu ja järjestyksessä oleva sisäpuoli erotetaan vieraasta ulkopuolesta. Maineen kaupungissa tämä raja on jatkuva, vieraat ovat tervetulleita. Ekologian kaupungissa luonto saa levitä rakennetun ympäristön keskelle. Markkinoiden kaupungissa arvokkaita ovat kuluttamaan tai yrittämään kykenevät. Kansalaisuuden kaupungissa kaikilla on yhtäläinen oikeus olla julkisessa tilassa. Pyrin esityksessä määrittämään kaupungeille eräänlaiset topologiset ideaalityypit, jotka eivät ole sellaisenaan havaittavissa alati muuttuvassa kaupunkiympäristössä, mutta jotka kuvastavat legitiimien kaupunkien spatiaalisia eroja puhtaimmillaan.

Tiistai 12.5.2015, 13:30 – 15:00

[Kulttuuriympäristötyö ja -tieto kaupunkisuunnittelussa II \(LS K108\)](#)

Puheenjohtajat: Hannele Kuitunen, Tampereen kaupungin museopalvelut, Pirkanmaan maakuntamuseo & Satu Kähkönen, Jyväskylän yliopisto

[Kaupunginosa-identiteettejä raitiolinjan varrelta](#)

Annamari Huovinen, Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulu

Tarkastelen esitelmässäni Helsingin kaupunginosien muuttuvia ja monimuotoisia identiteettejä raitiolinja kahdeksan viitoittamalla reitillä. Aalto-yliopiston ja Helsingin kaupungin yhteinen tutkimushanke selvittää, millaisia kaupunginosaidentiteettejä Helsingissä tällä hetkellä rakentuu, millaisille perustoille kaupunkilaisten käsitykset kaupunginosistaan rakentuvat ja kuinka kaupunginosien historia ja kerrostumat näkyvät toisaalta vanhoissa ja perinteisissä osissa kaupunkia, toisaalta rakentuvilla, vasta identiteettiään etsivillä alueilla.

Tutkimuksen empiirinen osa toteutetaan eri kaupunginosien asukkaita haastatellen. Tutkimukseen on valittu neljä kaupunginosaa, joita yhdistää raitiolinja kahdeksan reitti. Valitut alueet, Jätkäsaari, Etu-Töölö, Hermannin-Vallila ja Arabianranta-Toukola, ovat keskenään varsin erilaisia niin rakennuskannaltaan, arkkitehtuuriltaan ja palveluiltaan kuin asukaskuntansa demografisten piirteiden osalta.

Tutkimus lukeutuu kaupunkitutkimuksen alaan, ja sen teoreettinen viitekehys rakentuu cultural mappingille, joka painottaa yhteisöllistä osallistumista. Tutkimuksen metodiikka noudattaa diskurssianalyysin perinteitä. Sen avulla voidaan tutkia, millaisia merkityksiä, muistoja ja mielikuvia haastateltavilla on kotikaupunginosastaan.

Tutkimus antaa tietoa siitä, millaisia identiteettejä muuttuvaan pääkaupunkiin tällä hetkellä rakentuu. Sen mikrohistoriallinen näkökulma näyttää kollektiivisen ja henkilökohtaisen kokemuksen kohtaamisen; sen, miten yleinen, kaikille yhteinen historia tai nykytodellisuus näkyvät ja voivat yhdistyä yksityisten ihmisten elämässä. Saadun tiedon pohjalta voidaan konstruoida yhteisesti jaettuja kokemuksia ja tuoda siten näkyviin rohkeaa ja omaleimaista paikallista identiteettiä luoden historiatietoisuutta alueiden asukkaille ja laajemmalle yleisölle.

Maanalainen Tampere: Arkeologinen kulttuuriperintö kaupunkirakentamisessa Ulla Lähdesmäki, Pirkanmaan maakuntamuseo

Tampereella maankäytön historia on kaupunkivaihetta huomattavasti vanhempaa. Ihmisen varhaisesta toiminnasta on tallentunut monia konkreettisia muistoja, joita arkeologinen tutkimus paljastaa kaupungin maa- ja vesialueilla. Vireä maankäyttö ja vaikutusten arviointia varten laaditut arkeologiset selvitykset kartuttavat uutta tietoa kaupungin arkeologisesta kulttuuriperinnöstä, johon sisältyy sananmukaisesti muinaisten muistojen lisäksi jäännöksiä lähihistorian teollisuus- ja sotahistoriasta.

Arkeologisia jäännöksiä leimaa usein maanalaisuus tai ainakin rosoinen rikkonaisuus ja katkelmallisuus. Lainsäädäntö asettaa alueidenkäytölle kohtalaisen tiukat reunaehdot arkeologisen perinnön huomioon ottamisesta ja modernit arkeologian tietoaaineistot ovat suunnittelijoiden saatavilla. Yleinen tietoisuus arkeologisesta perinnöstä on vahvistunut ja asukkaiden mielenkiinto muinaismuistoihin voi nykyään suuntautua osallistuvaan vaalimistyöhön. Kuitenkin konkreettisesti kaupunkiympäristössä arkeologisia kohteita erottaa harvoin eikä Suomessa ylipäänsä ole riittävästi harjaannuttu hyödyntämään muinaismuistoja ympäristön historiallisena resurssina niiden sisältämään potentiaaliin verrattuna.

Esityksessä tarkastellaan Tampereen arkeologisen perinnön ominaispiirteitä ja pohditaan, minkälaisia muistin paikkoja muinaismuistot ovat. Esimerkkien valossa analysoidaan, miten moderni kaupunkirakentaminen ja muu maankäyttö vaikuttaa arkeologisiin kohteisiin ja tunnistetaan syitä siihen, miksi niiden hyödyntäminen voi olla haastavaa.

Saneerattu kaupunki: Ajatuksia 1960- ja 1970-luvuilla rakennetun kaupunkiympäristön kehittämistavoitteista 2010-luvulla

Hannele Kuitunen, Pirkanmaan maakuntamuseo

Suomalaisen yhteiskunnan sotien jälkeisen modernisaation, modernin kaupunkisuunnittelun ja hyvinvointipolitiikan tuottaman ns. saneeratun kaupunkitilan uudistamistarve on noussut

kaupunkisuunnittelun keskeiseksi teemaksi suurimmissa kaupungeissamme. Modernismin oppien ja modernisaation liikkeelle sysäämänä kaupunkiemme keskustat ovat saaneet enenevässä määrin kritiikkiä väljän rakentamistapansa, jäsentymättömän rakenteensa ja monien mielestä, epäonnistuneen arkkitehtuurinsa vuoksi. Monissa näitä alueita koskevissa kehittämissuunnitelmissa pyritäänkin löytämään ratkaisuja yhdyskuntarakenteen eheyttämisen, hyvän elinympäristön ja taloyhtiöiden paremman tulevaisuuden turvaamiseksi. Suunnitelmat visioivat kaupunkitilan palauttamista sekä autojen ja pysäköinnin alistamista kaupungin muille toiminnolle. Modernin, sotien jälkeen syntyneen kaupunkiympäristön kehittäminen edellyttää kaupunkisuunnittelulta uusia avauksia ja suunnitteluun liittyviltä selvityksiltä uudenlaisia näkökulmia. Suunnittelijoilta vaaditaan ymmärrystä miten ja miksi alueet ovat sellaisia kuin ne ovat. Erityisesti on tarpeen tunnistaa millaiseksi niitä puheellamme tänä päivänä rakennamme.

Tarkastelen esitelmässäni modernia saneerattua kaupunkiympäristöä suunnittelukysymyksenä kolmen eri näkökulman kautta. Käyttämäni näkökulmat; historia, ihminen ja arkkitehtuuri kuvastavat kaupunkiympäristön kulttuuriympäristöolottuvuuksia. Historialla tarkoitan aikaa ja paikkaa ja niiden suhdetta toisiinsa. Ihmisellä rakennan linkin yhteisöön ja kaupunkikäsityksiin, arkkitehtuurilla tarkoitan kaupunkikuvaa, kaupunkitilaa ja rakennusten arkkitehtonisia ilmiä. Tarkoitukseni on hahmottaa vaihtoehtoisia, tai täydentäviä, tapoja strategiseen yleissuunnitteluun ja erityisesti siihen liittyvään selvitystyöhön ja nostaa esiin kohtia, joissa modernismin kritiikki saattaa johtaa aiemmin tehtyjen virheiden toistamiseen.

Käytän esityksessäni esimerkkinä Tampereen kaupungin strategisessa keskustasuunnittelussa erityisesti kehittämisalueiksi osoitettuja entisiä puukaupunginosia, Tammela ja Amuria, joiden puutalot väistyivät uudisrakentamisen tieltä 1960-luvulta alkaen. Suunnitelmaesimerkkinä toimii Tammelaan laadittu yleissuunnitelma.

Täydennysrakentamisen haasteet kulttuuriympäristössä

Jari Mettälä, Hyvinkään kaupunki

Täydennysrakentaminen edustaa tärkeää ja ajankohtaista vaihtoehtoa kaupunkien asuinympäristöjen kehittämisessä. Täydennysrakentamista on laajimmillaan rakentamattoman alueen täydentäminen osaksi kaupunkirakennetta ja suppeimmillaan se voi olla esimerkiksi yksittäisen asuinrakennuksen laajentamista. Julkisen toimijan näkökulmasta täydennysrakentamisen keskeinen tavoite on yleensä ympäristön toiminnallisten tekijöiden parantaminen ja kehittäminen mm. energiatehokkuuden lisääminen, luonnonympäristön säästäminen, joukkoliikenteen parantaminen ja palveluiden turvaaminen. Kiinteistöjen omistajien toimesta viime vuosina on yleistynyt erilaisten putki-, hissi- tai julkisivuremonttien, rahoittaminen täydennysrakentamisella.

Täydennysrakentaminen kulttuuriympäristöön muodostaa oman haasteensa. Näitä haasteita aiheuttavat mm. vanhentuneet asemakaavat, runsas käyttämätön rakennusoikeus, asuinrakennusten modernisointi ja kiinteistön omistajien tavoitteet. Kun on kysymys vanhasta asuinalueesta, tulisi täydennysrakentaminen tehdä olemassa olevan yhdyskuntarakenteen ehdoilla ja pyrkiä parantamaan sitä niin, että säilytetään ympäristön erityis- tai ominaispiirteet. Suunnittelu lähtee alueen ominaispiirteiden selvittämisestä, jotta tunnistetaan sen vahvuudet ja heikkoudet. Lähtökohtiin kuuluu alueen asukkaiden mielipiteiden selvittäminen, jolloin saadaan heidän näkemyksensä nykytilanteesta ja alueeseen liittyviä kehittämissideoita sekä tietoa ympäristön historiasta. Täydennysrakentamisesta puhuttaessa tonttitehokkuuden tutkiminen on tärkeää, sillä se kuvaa osaltaan tarkastelualueen rakennetun ja luonnonympäristön välistä suhdetta. Täydennysrakentamista ohjaavia keskeisiä tekijöitä kulttuuriympäristössä ovat rakennustapa ja -tyyppi, ympäröivän tilan (mm.

pihat, puistot) ja rakennuksen oikea mittakaava. Onnistuneessa täydennysrakentamisessa uudisrakennus tai -osa asettuu kauniisti kaupunkikuvaan.

Tarkastelen esitelmässä täydennysrakentamisen haasteita ja lähtökohtien merkitystä kulttuuriympäristössä muutamien esimerkkien kautta. Valitut kohteet liittyvät Hyvinkään keskusta-alueen täydennysrakentamiseen. Pääpaino esitelmässä on Kruununpuiston pientaloalueella, joka on rakennettu pääosin 1940—50-luvuilla. Kruununpuisto on nykyisin tunnustettu maakunnallisesti arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi. Alueella on käynnissä asemakaavan muuttaminen. Työn alkuvaiheessa on selvitetty Kruununpuiston asukkaiden näkemyksiä, nykyisen rakennuskannan ja alueen historiaa sekä tutkittu täydennysrakentamisen mahdollisuuksia ja vaikutuksia. Kaavoitustyön valmistumisen tavoite on vuonna 2016.

Kruununpuisto on laajahko, 56 hehtaarin, jälleenrakennuskauden tyyppitaloalue, joka sijaitsee Hyvinkään ydinkeskustan tuntumassa ja se sisältää 420 kiinteistöä. Rakennuskanta on edelleen suurimmaksi osaksi suhteellisen alkuperäistä ja alueen ilme kokonaisuutena pieniipiirteinen ja puutarhamainen. Kruununpuiston kokonaisrakennusoikeudesta on käyttämättä yli viidennes, mikä mahdollistaa melko mittavaa täydennysrakentamista. Alueen asemakaavat ovat olleet voimassa suurimmalla osalla aluetta yli 65 vuotta. Vanhentuneet asemakaavat ja runsas käyttämätön rakennusoikeus mahdollistavat erityisesti omakotitalojen rakennuskannan mittasuhteiden, muodon ja ulkoisen ilmeen sekä tontin käytön uudistumisen tavalla, joka voi johtaa alueen mittakaavan ja puutarhamaisen miljöön muuttumiseen.

[Kaupunkisuunnittelun kielipelit ja tietämisen politiikat II \(LS K109\)](#)

Puheenjohtajat: Pia Bäcklund, Tampereen yliopisto & Annuska Rantanen, Tampereen teknillinen yliopisto

[Interventio Poriin - Urbaanit interventiot ja kokeelliset taidetapahtumat kokemuksellisen tiedontuottamisen välineenä](#)

Anna Jensen, Aalto-yliopisto, Taina Rajanti, Aalto-yliopisto & Pia Euro, Aalto-yliopisto

Esitys tarkastelee taiteellisen tutkimuksen ja taiteellisten interventioiden mahdollisuutta tehdä kaupunkitilan ei-sanallistettavaa kokemusta näkyväksi ja olevaksi. Taiteellinen interventio voi toimia välineenä tuottaa sellaista kaupunkitilaa koskevaa tietoa joka kaupunkisuunnittelulta voi jäädä vaille huomiota sen ollessa liian pientä, epämääräistä, vaikeasti todennettavaa. Taiteellinen interventio luo tilaa kohtaamisille ja kaupunkitilaa koskevan tiedon yhteisölliselle tiedonmuodostukselle. Esitys pohjautuu Aalto-yliopiston Taiteen laitoksen Porin yksikön opetus- ja tutkimustoiminnan luomaan kontekstiin. Kerromme esimerkkejä kaupunkitilaa tutkineista ja sinne sijoittuneista opintoprojekteista ja kokeellisista taiteellisista tapahtumista, sekä niiden pohjalta käynnistyneestä kehityshankeesta "Elävä Pori - innovatiivinen yhteisöllinen tiedonmuodostus kaupunkitilan kestävä kehityksen resurssina".

Porin yksikössä on tehty useita kaupunkitilaan kohdistuneita opintoprojekteja. Tavoitteena on sekä ollut tutkia kaupunkia, kaupunkitilaa, että viedä opetusta ulos luokkahuoneista ja taidetta ulos gallerioista. Opiskelijat ovat rakentaneet tiloja ja tapahtumia kadulle, kioskiin, toreille, kauppahalliin, tyhjiksi jääneisiin rakennuksiin. White Cube I ja II kurseilla rakennettiin kaupunkitilaan ensin avoin galleria joka toimi kohtauspaikkana ja keskustelunavaajana asukkaiden kanssa. Taiteesta, rakennetusta ympäristöstä ja ihmisten vaikuttamismahdollisuuksista ympäristöönsä käytyjen keskustelun pohjalta rakennettiin "taidemakkarakioski", performatiivinen kokonaistaideteos, jonne ihmisten oli helppo osallistua. Opintoprojektien lisäksi kokeellisia taidetapahtumia on järjestetty tiiviissä yhteistyössä Aallon kanssa myös kurssien ulkopuolella. Puolifiktiivinen "Porin kulttuurisäätiö"

on erilaisissa tapahtumissaan tutkinut tilan ja vallan rakenteita. ”Sponsori” näyttely 2013 ja ”Pori Biennaali” sekä siihen liittynyt seminaari 2014 käsittelivät kaupunkitilaa ja siinä vaikuttavia erilaisia voimia, ja pyrkivät hakemaan uudenlaisia yhteistyömuotoja sekä tapoja katsoa tuttua urbaania ympäristöä. ”Space Invaders” ryhmän tapahtumat tutkivat kaupunkitilaa, sen erilaisia mikrotiloja, sekä tiloihin liittyvää tuttuuden ja vierauden tunnetta.

”Elävä Pori” -hanke on syntynyt Porin kaupunkisuunnittelun kanssa opintoprojektien ja tapahtumien aikana kehittyneen yhteistyön pohjalta. Hankkeen tavoitteena on rakentaa kaupunkikehityksen innovaatioalusta keräämällä, yhdistämällä ja jakamalla uudella tavalla erilaista kaupunkitilaa koskevaa kokemuksellista tietoa. Innovaatioalusta perustuu yhteisölliseen tiedonmuodostukseen, ei tutkimustiedon yksisuuntaiseen jakamiseen. Innovaatioalusta etsii innovaatioita jotka eivät vaadi suuria investointeja vaan perustuvat osallisyryhmien aktivointiin ja kokemuksellisen tiedon jakamiseen.

Utopistisia ja dystopisia kertomuksia Helsingin Jätkäsaaresta - Tulevaisuusvisioiden retoriikka kirjallisuudessa ja kaupunkisuunnittelun julkaisuissa

Lieven Ameel, Helsingin yliopisto

Missä määrin fiktiivisen maailman tulevaisuusvaihtoehdot kommentoivat tai ohjaavat todellisen maailman tulevaisuusvisioiden suotavuutta? Tarkastelen tätä kysymystä keskittymällä Helsingin Jätkäsaaren suunnitteluun liitettyihin kertomuksiin. Lähtöpisteenä toimii Hannu Mäkelän historiallinen romaani *Hyvä jätkä* (2009), teos, joka on luotu Helsingin kaupungin tilaustyönä. Romanissa esitetään 1900-luvun alun Jätkäsaaresta vaihtoehtoisia tulevaisuuksia, jotka on eksplisiittisesti suunnattu 2000-luvun alun kaupunkilaisille. Alueen tulevaisuusnäkemys näyttää *Hyvässä jätkässä* ainakin osittain tukevan viraston visiota alueesta. Antti Tuomaisen lähitulevaisuuden Helsinkiä kuvaavassa *Parantajassa* (2012) kaupunkisuunnitteluviraston visioimat futuristiset kaupunkiosat on jo rakennettu, mutta myös jo raunioitumassa. Kalasataman tornitalot palavat, Jätkäsaari autioituu. Molemmat kaunokirjalliset teokset rakentavat merkityksensä suunnitteluviraston tulevaisuusnäkyvien varaan. Esitelmässäni tarkastelen näissä kahdessa teoksessa esitettyjen Jätkäsaaren tulevaisuusvisioiden suhdetta 2000-vaihteen Helsinkiin ja suunnitteluviraston suunnitelmiin. Esitän, että myös kaupunkisuunnitteluviraston julkaisut samasta alueesta tukeutuvat kerronnalliseen dynamiikkaan, jossa mahdollisten maailmojen välinen vuoropuhelu ohjaa lukijaa. Tutkimukseni liittyy laajemmin kaupunkisuunnittelun kerronnalliseen käänteeseen, jossa kaupunkisuunnittelun prosesseja ja dokumentteja käsitellään tarinan kertomisena, ja jossa niitä tutkitaan retoriikan ja kerronnallisuuden tutkimusta hyödyntäen.

Helsingin uusi yleiskaava kaupunkikeskustelujen näyttämönä

Helena Teräväinen, Aalto-yliopisto

2000-luvun ensimmäinen vuosikymmen meni Suomessa MRL:n mukaisen osallistumiskäytäntöjen opettelussa. Seuraava vaihe konsensushakuisen kommunikatiivisen suunnittelun jälkeen on ilmeisesti agonistinen käänne, ja kansalaiset aletaan nähdä lisänäkemyksen tarjoajina ja legitimeinä neuvonantajina. Helsingin uuden yleiskaavan prosessi aloitettiin vuonna 2012. Visio 2050 esittää Helsingin seutunsa osana ja Euroopan suurten kaupunkien verkostoon kuuluvana. Tietoon liittyvien alojen kasvu ja taloudellisten modaliteettien muodostuminen hallitsevat strategista suunnittelua. Tulevaisuuden Helsinki on raideliikenteeseen tukeutuva verkostokaupunki, jonka keskusta, nk. kantakaupunki laajenee, kun valtavat päätiet kehitetään bulevardiksi ja niiden varrelle tulee uusia asuntoalueita.

Helsingin Kaupunkikaava on ollut julkisesti nähtävillä vuoden 2015 alussa, ja se on tarjonnut monia tilaisuuksia osallistumiseen tai keskustelujen seuraamiseen, ja lisäksi Helsingillä on erinomaiset internetsivut, joilta tietoa kaavasta on saatavilla. Tammikuussa oli kaupungin infotilassa Laiturilla neljä työpajaa, joissa kaupunkilaisia kutsuttiin "kaavan kriitikoiksi". Keskustelua käytiin tilaisuuksissa sekä myös samaan aikaan eri verkkosivuilla.

Yhdessä Aalto-yliopisto Arkkitehtiosaston "Vuorovaikutus ja päätöksenteko" -kurssin opiskelijoiden kanssa analysoimme työpajojen kommunikaatiota ja argumentaatiota, kaupungin esittämiä strategioita sekä tekstejä, kuvia ja keskusteluja, myös samaan aikaan sosiaalisen median verkostoissa käytyjä. Millaista retoriikkaa käytettiin Helsingin uuteen kaupunkikaavaan liittyvissä keskusteluissa alkuvuonna 2015? Ketkä ovat keskustelun osapuolina eri areenoilla? On mielenkiintoista tarkastella keskusteluja ja yrittää saada selville, onko kansalaisille annettu mahdollisuus avoimeen osallistumiseen ja erilaiseen, jopa agonistiseen argumentointiin, vai nähdäänkö heidät edelleen kuuntelijoiden tai vain jonkin mielipiteen esittäjinä Kaupunkikaavan näyttämöllä.

Maahanmuuttotaustaisten nuorten neuvottelut turvallisuudesta ja turvattomuudesta kaupunkitilassa

Tomi Haapa-alho, Helsingin yliopisto

Julkiseen ja puolijulkiseen kaupunkitilaan liitetään monenlaisia erilaisia käsityksiä. Arkemme on täynnä erilaisia merkityksiä, jotka paikallistamme ympäristöömme luoden mielenmaisemia tai kokemuksiin perustuvia paikkoja. Kaupunkitila näyttäytyy ihmiselle yksilöllisesti, mutta se miten yksilö tulkitsee ympäristöönsä tapahtuu vahvasti sosiaalisen kontekstin vaikuttamana. Puhuttaessa julkisesta tilasta, merkitykset ovat aina poliittisia ja valtarakenteisiin peilautuvia. Kaikki eivät ole samalla viivalla mitä tulee kaupunkitilan olemuksen määrittämiseen. Merkityksillä ja mielikuvilla on myös konkreettisia seurauksia ihmisten hyvinvointiin ja kykyyn toimia kaupunkitilassa.

Turvattomuus on yksi konkreettisimmista esimerkeistä siitä miten mielikuvat tai traumaattiset kokemukset voivat suorastaan lamauttaa ihmisen toimintaa ja rajoittaa merkittävästi kaupunkitilassa liikkumista. Yksilön hyvinvoinnin lisäksi turvattomuus tulee nähdä laajemminkin yhteiskunnallisena ja poliittisena ongelmana, johon tulee pyrkiä puuttumaan oikealla tavalla. Valitettavasti turvattomuus ymmärretään yhä pääasiassa konkreettisina riskeinä, eikä turvattomuuden sosiaalista ulottuvuutta ymmärretä riittävästi. Pyrkimykset turvallisuuden lisäämiseen johtavatkin usein turvattomuuden esille nostamiseen, uhkakuvien maalamiseen, sosiaaliseen kontrolliin, ja paradoksaalisesti turvattomuuden tunteen kasvuun. Olennaista on ymmärtää miten eri ihmiset ymmärtävät turvattomuudella, miten nämä käsitykset ovat muodostuneet, ja miten näitä käsityksiä pystyttäisiin haastamaan tai purkamaan.

Tarkastelen pro gradu työssäni maahanmuuttajataustaisten nuorten käsityksiä turvallisuudesta ja turvattomuudesta kaupunkitilassa. Tulokulmani on konstruktivistinen, jossa turvattomuus määrittyy yksilön ja ympäristön välisenä vuoropuheluna. Kiinnostus ei ole niinkään turvattomuuden kokemuksissa tai sen yleisyydessä, vaan siinä mitä käsitykset kertovat laajemmin nuorten tavasta nähdä itsensä suhteessa ympäröivään elinpiiriinsä. Tutkimusmenetelmiin kuului puolistrukturoitujen haastattelujen ohella osallistavampi osuus, jossa nuoret saivat piirtää tai kirjoittaa kuvauksen turvallisuudesta ja turvattomuudesta tilanteesta kodin ulkopuolella. Tulokset osoittavat turvattomuuden olevan niin yksilöllistä, sosiaalista kuin rakenteellistakin, ja jossa yksilön toimijuudella on keskeinen rooli turvattomuuden rakentumisen ja neuvottelun kanssa.

Kuntien asukasaktiivit kansanvallan 'edustajina'

Jarmo Rinne & Tiina Rättilä, Tampereen yliopisto

Tarkastelemme esityksessämme suomalaisten asukasaktiivien poliittista vaikuttamista. Selvitämme, mitä mieltä kuntalaiset ovat omista mahdollisuuksistaan vaikuttaa ja tulla kuulluksi kuntien päätöksenteossa. Suomessa on jo parin vuosikymmenen ajan tutkittu aktiivisesti edustuksellisen demokratian ongelmia ja poliittisen osallistumisen muutoksia, mutta meillä on edelleen hyvin vähän tietoa *paikallisesta kansalaisaktiivisuudesta*. Tutkimuksen kannalta erityisenä puutteena voidaan pitää sitä, että kansalaisaktiivisuus asetetaan usein vastakkain edustuksellisen järjestelmän kanssa pohtimatta, miten kansalais- ja asukasaktiivisuus suhteutuu poliittisen edustamisen periaatteeseen ja käytäntöihin. Kysymme *keitä ja mitä asukasliikkeet ja -aktiivit itse ajattelevat edustavansa omissa toiminnassaan, ja miten he legitimoivat poliittisen vaikuttamisensa suhteessa perinteiseen edustukselliseen demokratiaan?* Teoreettisena viitekehyksenä sovellamme ja kehitämme eteenpäin englantilaisen demokratiateoreetikon Michael Sawardin (2010) muotoilemaa teoriaa poliittisesta edustamisesta 'edustuksellisten väitteiden/vaateiden esittämisenä' (*making of representative claims*). Empiirisenä aineistona ovat kymmenen suomalaisen asukasliikkeen aktivistien haastattelut ja paneelikeskustelut. Aineisto on audiovisuaalista, ja sitä analysoidaan sekä fenomenologisesti että kuva-analyttisesti.

Legitiimi kaupunki: käytännöt ja politiikat II (LS K113)

Puheenjohtajat Liisa Häikiö & Helena Leino, Tampereen yliopisto

Kaupunkipolitiikan uudet tilat

Ilona Akkila, Aalto-yliopisto

Sekä suomalaisissa että kansainvälisissä tutkimuksissa on huomattu, että kaupunkien ja alueidenkäytön suunnittelu tapahtuu yhä lisääntyvässä määrin virallisen suunnittelujärjestelmän lisäksi epävirallisissa hallintaverkostoissa tuottaen ns. kaupunkipolitiikan uusia tiloja. Tämä kehityskulku on tärkeä tutkimuskohde suunnittelun demokraattisuuden ja legitimaation kannalta: jos politiikka tapahtuu epävirallisissa käytännöissä, kuka politiikkaa tekee, kenen kanssa, missä ja miten? Entä onko kaikilla pääsy politiikan tekemiseen tai poliittiseen toimijuuteen? Lainsäädäntöön ja julkishallinnon viralliseen mandaattiin perustuvan hallinnon ja epävirallisen hallinnan välinen suhde on myös ajankohtainen johtuen Suomen alueidenkäytön suunnittelujärjestelmän muutoksista. Muutokset johtuvat kaupunkien välisestä kiristyvistä globaalista kilpailusta ja suomalaisen hallintorakenteen tarpeista sopeutua uusiin yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin vaatimuksiin. Suomalaisilla kaupunkiseuduilla on paineita valtion, EU:n ja globaalin markkinatalouden suunnalta muodostaa tehokkaampia ja elinvoimaisempia kokonaisuuksia. Hallitus painostaa kuntia yhdistymään ja/tai muodostamaan suurempia toiminnallisia yksiköitä ja maakuntaliittojen asemaa ja tarpeellisuutta arvioidaan uudelleen. Suunnittelun hallintorakenne on murroksessa. Kaupunkiseudut muodostavat toiminnallisia kokonaisuuksia, joilla ei ole virallista hallintoa tai poliittista edustajistoa. Kaupunkiseuduilla on eri tapoja tehdä yhteistä alueiden käytön suunnittelua ja yhteistyötä ja valtion johdolla on oma roolinsa niissä. Esitelmässä käsitellään kaupunkiseutujen hallintorakenteita ja niiden rinnalla tapahtuvaa epävirallista suunnittelu-yhteistyötä sekä näiden prosessien välistä suhdetta. Suunnittelun epävirallistumisella on sekä positiivisia että negatiivisia seurauksia riippuen, mistä näkökulmasta asiaa katsoo. Yhdeltä kannalta epävirallinen suunnittelu on joustavampaa ja kenties tehokkaampaa, joten sopii sellaisenaan monimutkaiseen suunnittelukontekstiin. Toisaalta se kyseenalaistaa suunnittelun legitimaation tuomalla siihen uusliberalistisen ajattelutavan, joka on ristiriidassa yhteisen julkisen edun kanssa. Epävirallisia keinoja käytettäessä unohdetaan usein myös

osalliset. Esitys hahmottaa suunnittelujärjestelmän muutosta erilaisilla suomalaisilla kaupunkiseuduilla.

[Kaupunkitilan suunnittelu- ja rakentamisvaiheesta käyttöön: Case Kampin keskus](#)

Sari Yli-Kauhaluoma, Helsingin yliopisto, Päivi Timonen, Helsingin yliopisto, Miia Ajo, SRV & Mika Välkki, SRV

Helsingin keskustassa sijaitsevan Kampin keskuksen valmistumisesta tulee kesällä kuluneeksi 10 vuotta. Kampin keskusta voidaan pitää esimerkkinä erittäin haastavasta laajan mittakaavan täydennysrakentamisesta keskusta-alueella. Rakentamisen näkökulmasta Kampin keskus on hybridi, jossa on yhdistetty asunto-, toimisto-, liikenne-, pysäköinti- sekä kaupallinen tilarakentaminen. Käynnissä olevassa tutkimuksessa vertaamme Helsingin keskeisen kaupunkitilan, Kampin keskuksen, suunnittelu- ja rakennusvaihetta samaisen tilan nykyiseen käyttöön. Tarkastelumme keskiössä ovat erityisesti Kampin keskuksen tilat tai toiminnot, jotka suunnitteluprosessista huolimatta eivät toteutuneet tai joiden käyttö rakennuksen valmistumisen jälkeen lopetettiin. Esityksemme tavoitteena on identifioida tällaisia keskeisiä kaupunkitilaan liittyviä hiipuneita ideoita ja toimintoja, kartoittaa hiipumisen taustatekijöitä sekä pohtia niiden merkitystä viihtyisän kaupunkitilan rakentamisen näkökulmasta.

[Kaavasuunnittelun varjosta päälavalle: Östersundomin varjokaava](#)

Johanna Tuomisaari, Tampereen yliopisto

Tässä esitelmässä tarkastelen Östersundomin varjokaavaa tapana osallistua kaavasuunnitteluun. Östersundomin varjokaava on kolmen luontojärjestön laatima vaihtoehtoinen suunnitelma Helsingin, Sipoon ja Vantaan yhteiselle Östersundomin yleiskaavalle. Varjokaava valmistui samaan aikaan ensimmäisen yleiskaavaluonnoksen kanssa keväällä 2011. Varjokaavan tavoitteena oli tarjota varsinaisen kaavaluonnoksen rinnalle vaihtoehto, joka säilyttää alueen luontokohteet ja maiseman erityispiirteet mahdollisimman hyvin. Varjokaava tasapainotteli suunnittelun reunaehtojen haastamisen ja niihin mukautumisen välillä. Sen haluttiin olevan vertailukelpoinen varsinaisen kaavaluonnoksen kanssa, mutta toisaalta esimerkiksi varjokaavan asukasmäärätavoitteet olivat huomattavasti pienemmät ja rakentamisaluetta oli vähemmän kuin varsinaisessa kaavaluonnoksessa. Kaavan laatijat myös painottivat, että he eivät vaadi Östersundomin rakentamista oman varjokaavansa mukaisesti vaan kaavan tarkoitus on ainoastaan osoittaa vaihtoehto. On myös kiinnostavaa, miten järjestöjen tuottama varjokaava lopulta sisällytettiin mukaan viralliseen suunnitteluprosessiin: varjokaava oli myöhemmin mukana yhtenä viidestä vertailtavasta luonnosvaihtoehdosta, joista yksi valittiin jatkosuunnittelun pohjaksi. Varjokaava tuli tällä tavoin tunnustetuksi niin sanotusti oikeana ja vakavasti otettavana suunnitelmana, johon virallisen suunnittelun oli otettava kantaa. Samalla suunnittelijoiden ja osallisten roolit kääntyivät päälavalle. Sen sijaan, että osalliset olisivat antaneet palautetta ja kertoneet mielipiteensä valmiista luonnoksesta, suunnittelijat arvioivat osallisten tuottamaa luonnosta ja sen käyttömahdollisuuksia. Varjokaava on esimerkki kansalaisosallistumisesta, joka ottaa askeleen eteenpäin suunnittelujärjestelmän tarjoamista tavanomaisista osallistumisen tavoista. Mielipiteiden ja lausuntojen antamisen sijaan osalliset toivat keskusteluun oman esityksensä siitä, miten alueen maankäyttö voitaisiin ratkaista. Varjokaava siten myös haastoi suoraviivaisen asiantuntija–maallikko-asetelman kääntäessään osallisten viestin kaavasuunnittelulle tuttuun muotoon.

Rahattomuuden merkityksiä tamperelaisen lähiön nuorten elämässä

Lina Van Aerschot, Liisa Häikiö, Yrjö Kallinen & Karita Snellman, Tampereen yliopisto

Tuloerot ovat Suomessa kasvaneet viimeisten kahdenkymmenen vuoden aikana ja tiettyjen ihmisryhmien, kuten pitkäaikaistyöttömien ja pitkäaikaisen toimeentulotuen tarvitsijoiden asema on heikentynyt huolestuttavasti (Hiilamo 2010, 89). Taloudellinen niukkuus ja työttömyys koskevat erityisesti nuoria. Yhteiskunnassamme on myös kasvanut aikaisempaa enemmän nuoria ja nuoria aikuisia, joiden lapsuuden kodissa rahaa on ollut niukasti. Vaikka köyhyys ei aina ole pysyvää vaan elämäntilanteiden muutosten myötä ihmisten ja perheiden taloudelliset tilanteet saattavat muuttua merkittävästi, osalla pienituloisuus on pitkäaikaista ja joidenkin kohdalla köyhyys toistuu erilaisina jaksoina läpi elämän. (Moisio 2004). Tutkimuksissa onkin havaittu suomalaisten kaupunkien asuinalueiden välillä segregaatiota ja sosio-ekonomisten ongelmien kasaantumista tietyille alueille (Vaattovaara & Kortteinen 2012; Rasinkangas 2013). Asuinalueen ja köyhyyden välistä yhteyttä ei ole kuitenkaan Suomessa tarkasteltu taloudellisessa niukkuudessa elävien nuorten näkökulmasta. Tarkastelemme esityksessä rahan puutetta lähiötä ja siellä toimivia nuoria määrittävänä sosio-materiaalisena käytäntönä. Kysymme, miten rahan puute määrittää nuorten mahdollisuuksia tehdä elinympäristöä koskevia valintoja, ja millä tavoin taloudelliset tekijät mahdollisesti juurruttavat nuoria lähiöön, jossa he ovat kasvaneet. Tulosten perusteella lähiönuorille rahattomuus merkitsee heille tavoitettavissa olevan kaupungin kapeutta sekä mahdottomuutta tavoittaa osallistuvan kaupunkilaisen kulttuurisia ja poliittisia resursseja. Tutkimus perustuu Tampereen Tesomalla kerättyyn haastatteluaineistoon.

Onpa kadulla mittaa! Aistit auki kaupunkitilassa (RH K106)

Ohjaajat: Olli Poutanen, Aalto yliopisto & Lauri Jäntti

Tervetuloa osallistumaan kaupunkitutkimustyöpajaan, jossa jalkaudumme Tampereen kaduille tutkimaan julkiseen tilaan liittyviä merkityksiä. Päämääränämmme on kartoittaa fyysiseen ja sosiaaliseen ympäristöön liittyviä mielikuvia, käyttäytymisohjeita ja normeja altistumalla näille omakohtaisesti elettyinä ja kokemuksellisinä kehoina. Käytännössä jalkautuminen tapahtuu yhteisesti alustetun, yhteisötanssin menetelmiä hyödyntävän toimintakonseptin kautta. Kaupunkiseikkailun jälkeen kokoonnumme jakamaan sekä reflektoimaan kokemuksiamme kaupunkitilasta, kukin omien tutkimusintressien ja kiinnostustensa kautta.

Työpajan ohjaajia yhdistää innostus kokeilla erilaisia kehollisia tutkimusasetelmia, joiden kautta voi lähestyä sellaisia liikkeen kokemuksellisia merkitysulottuvuuksia, joihin on vaikea päästä käsiksi ulkopuolisen tarkkailijan roolissa pitäytyvän tutkimuksen keinoin.

Koska kyseessä ei ole perinteinen seminaarityöpaja, pyydämme työpajasta kiinnostuneita ottamaan yhteyttä ohjaajiin sähköpostitse ja kertomaan lyhyesti omista aiheeseen liittyvistä kiinnostuksistaan ja työpajaan liittyvistä toiveistaan. Otamme huomioon toiveet suunnitellessamme työpajan rakennetta. Vastaamme myös mielellämme myös kaikkiin työpajaa koskeviin kysymyksiin. Työpaja sopii kaikenlaisille liikkujille, eivätkä liikuntarajoitteet ole osallistumisen este.

Kaupunkimaan käyttöintressit yksityisen ja julkisen rajapintailmiöinä (LS K110)

Puheenjohtajat: Ilari Karppi, Lasse Oulasvirta & Pekka Valkama, Tampereen yliopisto

Pääkaupunkiseudun yritysklusterit luupin alla – Näkökulma yritysklustereiden rakentumiseen ja fyysisiin ominaisuuksiin osana kaupunkirakennetta

Tommi Inkinen ja Heli Ponto, Helsingin yliopisto

Yrityskeskittymät tuottavat taloudellista kasvua ja myötävaikuttavat alueelliseen kehitykseen. Ne ovat myös osa kaavoitusta ja kaupunkirakennetta. Etenkin yritysklustereiden profiileja, kehitysdynamiikka ja verkostoja on tutkittu runsaasti. Yritysklusterit ovat tiivis osa kaupunkiympäristöä ja ne vaikuttavat muun muassa alueiden sosio-ekonomisiin suhteisiin sekä tasapainoiseen kaupunkikehitykseen. Yritysklusterien logistinen saavutettavuus ja tähän liittyvät ympäristöratkaisut vaikuttavat myös kaupungin imagoon. Tällöin yritysklustereiden fyysisen ja rakennetun ympäristön omaisuudet muodostavat mielenkiintoisen tutkimusaiheen, koska yritysklustereita tutkitaan varsin usein muusta kaupunkirakenteesta irrotettuna. Tutkimuksessamme tarkastelemme pääkaupunkiseudun yritysklustereita perehtyen: a) miten yrityskeskittymät ovat rakentuneet fyysisinä kokonaisuuksina, b) millaisia yritysprofiileja yritysklustereissa on ja c) miten yrityskeskittymät ovat jäsentyneet osaksi muuta kaupunkirakennetta. Käytämme aineistona havainnointimateriaalia, GIS-aineistoa ja alueiden kehitystä kuvaavia ilmakuvakarttoja.

Kaupunkimaata tarjolla! Julkista aluetta rakennuttajille kaavoitettavaksi rakentamista varten Lohjalla

Karitta Laitinen, Aalto-yliopisto

Perinteisesti kaupungin omistama maa on hankittu joko julkiseen käyttöön tai kaupungin kaavoitettavaksi asuinrakentamista varten. Kaupunkilaisten käytössä on virkistysalueita sekä katu- ja torialueita. Kaupunkien talous on heikentynyt, mikä on johtanut julkisen tilan huonontuneeseen hoitoon. Mitä keinoja tähän on keksitty? Lohjan kaupunki on kehittänyt tähän omanlaisensa toteutuksen, joka on maapoliittisen ohjelman mukainen. Rakennusliikkeille, lähinnä rakennuttajille on kerrottu kaupungin omistaman maan olevan tarjolla. Se ei ole heti kaupan, mutta rakennusliikkeet voivat varata jonkun julkisen alueen, kuten virkistysalueen tai torin. Varaaja saa suunnitella mieleisensä asemakaavamuutoksen, jonka jälkeen se voi ostaa kyseisen alueen ja rakentaa. Varaus toimii ilman kilpailutusta kuten kaivosvaraus ja päätökset siitä tehdään pikaisesti. Tällainen päätös ei ole valituskelpoinen, koska se on osa tulevaa kaavoitusprosessia. Asia on varmistettu Kuntaliiton lakimieheltä. Toki siinä vaiheessa, kun asemakaava on hyväksytty, on mahdollisuus valitukseen.

Kaupungin alueista kauppatori ympäristöineen, Nahkurintori katualueineen ja virkistysalueena oleva Porlan entinen kalanviljelylaitos ovat rakennusliikkeiden varaamia. Mitä tästä on seurannut ja kuinka asukkaiden mielipiteitä on kuunneltu? Selvitystöitä ei ole etukäteen tehty, koska rakennusliikkeen sen kaavan ja siihen liittyvät selvitykset teettää. Mitä, jos selvityksissä tulee yllätyksiä?

Julkisen ja yksityisen kumppanuus (PPP) tarkasteltuna maankäyttöprosessin näkökulmasta

Pekka Valkama ja Lasse Oulasvirta, Tampereen yliopisto, Paula Sonja Karlsson ja Darinka Asenova, Glasgow Caledonian University

Tutkimuksessa tarkastellaan julkisen ja yksityisen sektorin yhteistoimintaa julkisissa investointiprojekteissa kumppanuuskäsitteen (PPP eli Public Private Partnership) avulla ja soveltamalla maankäyttöprosessin näkökulmaa. Tutkimuksen polttopisteinä oleva maankäyttöprosessi on jaettu

analyttisesti maankäyttöprojektin suunnittelun käyntiin lähdöstä rakentamishankkeiden toteutukseen ja aina julkisesta infrastruktuurista luopumiseen asti. Tarkastelu tuottaa näkökohtia, miten eri tavoin julkisen ja yksityisen yhteistyö voi toteutua maankäyttöprosessin eri vaiheissa. Erityisesti arvioidaan sitä, miten rahoitus on kuntakontekstissa järjestettävissä PPP-tyyppisissä maankäyttö- ja rakentamishankkeissa.

Suomessa kunnilla on periaatteessa voimakas kaavoitusmonopoli ja muutenkin tärkeä rooli maankäytön ja infrastruktuurihankkeiden kaikissa vaiheissa. Tässä roolissaan kuntien on kuitenkin toimittava yhteistyössä yksityisen sektori toimijoiden kanssa, eikä vähintään sen takia että itse maa on pääasiassa yksityisessä omistuksessa. Lisäksi kunnat tarvitsevat tavallisesti ulkopuolisia konsultti- ja rakentamispalveluita infrastruktuurihankkeissaan.

Kansainväliset tutkimukset korostavat yksityisen rahoituksen merkitystä julkisen ja yksityisen kumppanuuspohjaisissa infrastruktuurihankkeissa. Suomessa yksityisen rahoituksen merkitys kunnallisissa infrastruktuurihankkeissa on ollut erittäin pieni. Tutkimus tuo kuitenkin esiin havaintoja, että yksityisen rahoituksen käyttö on kasvanut viime vuosina.

Monista muista maista poiketen Suomessa ei ole erityistä PPP-lainsäädäntöä, jos määrittäisi kumppanuushankkeiden reunaehdoja. Tämä johdosta PPP-tyyppiset asetelmat voivat kehittyä ja muuttua kuntasektorilla paikallisten valintojen seurauksena. Tästä on osoituksena esimerkiksi allianssimallin käyttöönotto, jossa tilaajakunta toimii myös osana tuottajakonsortiota.

Yrittäjyhteisö uutta kaupunkikonseptia luomassa

Ilari Karppi, Tampereen yliopisto

Lempäälä on erittäin nopeasti kasvava kunta yhdellä Suomen vetovoimaisimmista kaupunkiseuduista. Tämä synnyttää erityisiä paineita osallistua, ei vain paikallisten vaan myös muualla sovellettavissa olevien ratkaisujen löytämiseen rakennettaessa kestävää yhdyskuntaa. Kestäväksi ymmärretään tässä yhdyskunta, joka on sekä (energia)tehokas ja joukkoliikennesuuntautunut että sosiaalisesti ja terveyden edistämisen kannalta kestävä, kävelyetäisyyksillä sijaitsevia toimintoja sekoittava.

Lempäälän nykyinen yhdysuntakehittämis- ja suunnitteluprosessi käynnistyi vuonna 2006 osin Lempäälän yrittäjien aloitteesta. Ideaparkin liikekaupunki avattiin saman vuoden joulusesongiksi, joten yrittäjät olivat huolissaan keskustan vetovoimasta. Ideaparkin asettamaan haasteeseen on vastattu Lempäälässä kunnianhimoisella vuoden 2012 Silta tulevaisuuteen -kehittämisvisiolla, jonka suuntaviivojen mukaisesti nyt hajanainen keskusta on tarkoitus korvata tiiviillä, Helsinki-Tampere -pääradan ja tulevan lähijunaliikenteen tarjoamaan saavutettavuuteen tukeutuvalla kaupunkimaisella yhdyskuntarakenteella.

Tässä paperissa keskustan uusiutumista tarkastellaan yhden kiinteistön, tyhjäksi jääneen S-marketin sekä sen mahdollisia käyttömuotoja ja keskustasuunnitelman osaksi asettautumista koskevien debattien näkökulmasta. Sen keskeisenä toimijana on paikallisen yrittäjyhdistyksen piiristä noussut yhteisö ja sen kiinnittyminen koko tulevan keskusta-alueen idean muotoutumiseen.

Representations of power and resistance in the cities of the Global South (RH K107)

Chairs: Katri Gadd & Eveliina Lyytinen, University of Turku

Pelotas as seen through the eyes of its street children

Katri Gadd, University of Turku

The way individuals experience their environment affects greatly on how they see their present but also their expectations for the future. Based on my longitudinal research conducted with nineteen

street children in Pelotas, southern Brazil I am going to illustrate the importance of understanding the multidimensional relationship street children and youth form with their environment in order to comprehend their behaviour, actions, and the way in which they perceive the environment around them.

Environment should be understood to amalgamate different, highly interrelated dimensions of space e.g. physical, socio-cultural and mental dimensions of space. These spatial dimensions ought to be included in studies of individual environmental perception as they are giving condition to each other. Examples from Pelotas' street highlight the relevance of these different spatial dimension for individuals' subjective realities. These realities are the basis for action (or non-action) in time and space and for that reason it is important for them to be well comprehended.

As known, people in street situation are not merely helpless and abandoned victims, but more like individuals with complex coping strategies, hopes and dreams for the future. Many studies have shown that those street children, who have positive experience of their environment have actually better chances to stay alive in that hostile environment and even leave the street life. In order to understand what kinds of constraints and incentives *they* find in their environment for their future we need to see the environment through their eyes. Only after that we are better equipped to plan far-reaching future project to improve the livelihoods of these individuals.

Describing Favelas through the Political Struggles of Dwellers

Leonardo Custódio, University of Tampere

What do the acts of resistance to human and civil rights violations as well as the demands for social justice and welfare tell of the everyday life of the working poor populations in contexts of social inequality? Rio de Janeiro, for example, is one of the world's greatest symbols of social inequality with its contrast between fancy/touristic neighborhoods and favelas. In historical terms, favelas are urban environments inhabited by Brazilian working poor who settled in peripheral and marginal areas of the city throughout the 20th century as Rio grew into one of the biggest urban centers in the world.

Today, when people talk about favelas they tend to instantly think of poverty and violence. It is true that the over one thousand favelas in Rio de Janeiro suffer from drug retail disputes and the predominance of low standards of living. However, the perception of favelas exclusively as poor and violent environments misleads non-favela observers into treating favela dwellers either as fearful, miserable victims of criminality and/or somehow responsible for the violence rates. The problem in this generalized stereotypical perception is that we hardly hear about everyday life in favelas and even less about the civic actions among dwellers.

For this reason, in this presentation I present favelas not by creating another discourse on poverty and violence, but by making a descriptive analysis of some of the political struggles of favela dwellers in their everyday lives. These struggles are bottom-up and networked collective actions (a) for the right to the city, (b) against drug-related violence, (c) against prejudice and discrimination, and (d) to re-signify the *favelado* identity. By looking at favelas through the struggles of their dwellers, it is possible to identify what kind of life favela dwellers live, what problems they face and most importantly what changes they *themselves* want for the place where they live.

The theme and empirical materials for this presentation are part of my six-year (2009 – 2015) ethnographic study about media activism among young favela dwellers in Rio de Janeiro. In my research, I have combined interviews with participant and non-participant, online and offline observations of media uses for activism among favela dwellers. This presentation consists of my effort

to contextualize the processes of formation of collective actions against the consequences of social inequality in those environments.

Refugees' Conceptualizations of "Protection Space": Geographical Scales of Urban Protection and Host-Refugee Relations

Eveliina Lyytinen, University of Turku

The 2009 urban refugee policy of the United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR) is centred on the notion of "protection space". Even though calls for studies investigating the spatiality of refugee protection have repeatedly been made, there is a clear need to improve our understanding of the spatiality of urban refugee protection. Arising from this gap in the literature, the aim of this paper is to provide an account of "protection space" in the context of Kampala.

Congolese refugees informing this study interpreted the notion of "protection space" largely through their various everyday encounters and mundane forms of urban resistance. This article emphasizes an inherently spatial and scalar reading of refugees' discourses of their protection and insecurity in their city of exile Kampala, Uganda. Conceptually, my examination focuses on physical, imagined, lived, and relational elements of urban space. Refugees' conceptualizations of space are, for analytical purposes, discussed at the micro-, meso-, and macro-scales.

It is concluded that the commonly held understanding of "protection space" as a largely institutional space between refugees and protection institutions only provides us with a one-sided understanding of the concept. Thus, when "protection space" is interrogated, refugees' everyday understandings of urban space in its multiple forms and scales have to be incorporated into the analysis.

Keywords: urban, refugees, protection, space

Asumisen ja työn näyttämöt urbaanissa arjessa (RH K112)

Puheenjohtajat: Elina Eskelä, Helsingin yliopisto & Heli Ansio, Työterveyslaitos

Tiheällä sekoittamisella tasa-arvoisempaa kaupunkia? Eri hallintamuotoisten asuntojen asukkaiden rinnakkaiselo, sen esteet ja edellytykset Ruoholahden sekataloissa

Jutta Juvenius, Helsingin yliopisto

Ruoholahti on 1990-luvun alkupuolella läntisen Helsingin merenrannalle rakennettu asuin- ja toimistoalue. Ainutlaatuisesti Ruoholahden tekee se, että osa sen taloista on rakennettu niin sanotun sekatalomallin periaatteella, eli samassa rappukäytävässä sijaitsee sekä omistusasukkaiden osakehuoneistoja että tarveharkintaisesti myönnettäviä vuokra-asuntoja. Sosiaalista sekoittamista on Helsingissä toteutettu sotien jälkeisen jälleenrakentamisen kaudesta lähtien aina vaihteittain lisäten. Sekoittamispolitiikan ansiosta Helsinki oli saavuttanut alueellisen sosioekonomisen tasapainon 1990-luvun alkuun tultaessa, mutta tuolla vuosikymmenellä koko maata voimakkaasti ravistellut lama käänsi nämä erot uuteen nousuun. Tästä huolimatta Ruoholahden kaltaista äärimmillen viedyn tiheää eri hallintamuotojen sekoittamista ei ole toteutettu missään muualla kaupungissa, vaikka väljempään malliin palaamiselle ei ole annettu minkäänlaista julkilausuttua syytä. Alueelliset erot kuitenkin ovat itseään ruokkiva kierre, joka on saatava katkaistuksi, sillä esimerkiksi nykyisellään aikuisten asuinalueittaiset koulutuserot heijastuvat lasten oppimistuloksiin.

Alkamassa olevassa väitöskirjatutkimuksessani – jonka tutkimussuunnitelmaa nyt esittelen – tarkastelen millaisia hyötyjä ja haittoja eri ihmisryhmien näin tiiviisti rinnakkain asuttaminen tuottaa, sekä onko sekatalomallia mahdollista laajentaa Ruoholahden ulkopuolelle. Olemassa olevat tutkimus on osoittanut kiistattomia hyötyjä liittyen uusien alueiden rakentamiseen juuri sekatalomallia käyttäen, mutta varsinaisiin sekatalojen elinolosuhteisiin keskittyvä tutkimus on vähäistä. Työ jatkaa pääosin Alankomaista alkanutta keskustelua asuinalueiden eriarvoistumisesta ja näiden erojen purkamisen mahdollisista keinoista. Tutkimuksen alussa tarkastellaan sekatalojen asukkaiden valikoitumista, minkä lisäksi puheenvuoro annetaan asukkaille itselleen sekä taloja hallinnoiville virkamiehille ja poliitikoille. Aineistona käytän haastatteluja, survey-kyselyä sekä paikkatiedollista tilastoaineistoa.

Asumistyytyväisyyden käsite työkaluna kansainvälisten osaajien tutkimuksessa

Elina Eskelä, Helsingin yliopisto

Korkeasti koulutettujen ihmisten maailmanlaajuinen muuttoliike on lisääntynyt, ja kaupunkiseudut pyrkivät houkuttelemaan heitä vahvistaakseen kilpailukykyään uudessa taloudessa. Kansainväliset osaajat ovatkin olleet sekä akateemisen että poliittisen mielenkiinnon kohteena viime vuosina. Tutkijat ovat korostaneet tarvetta selvittää kansainvälisten osaajien subjektiivisia kokemuksia asuinpaikoistaan, sillä usein osaajista puhutaan jokseenkin kasvottomina hahmoina, jotka asettuvat sulavasti paikkaan kuin paikkaan taustoistaan ja tarpeistaan riippumatta. Väitöstutkimuksessani vastaan osaltani tähän tutkimustarpeeseen tarkastelemalla kansainvälisten osaajien asumista pääkaupunkiseudulla. Teoreettisesti työ nojautuu asumistyytyväisyyden käsitteeseen. Asumistyytyväisyydellä voidaan kuvata henkilön asumistarpeiden täyttymistä, mutta myös ennustaa käyttäytymistä: on huomattu, että jos asumistyytyväisyys on matala, henkilö todennäköisesti muuttaa pois nykyisestä asuinpaikastaan. Tämä näkökulma on erityisen kiinnostava kansainvälisten osaajien tapauksessa, sillä yleensä heidän toivotaan asettautuvan kaupunkiseudulle. Laadullisen tutkimuksen aineiston muodostavat kansainvälisten osaajien ja asiantuntijoiden puolistrukturoidut haastattelut, joita on yhteensä 70.

Tutkimukseni osoittaa, että kansainväliset osaajat kohtaavat monia asumiseen liittyviä ongelmia pääkaupunkiseudulla. Asuntopula, korkea hintataso ja rakennetun ympäristön yksitoikkoisuus vaikuttavat negatiivisesti osaajien asumistyytyväisyyteen. Lisäksi tutkimus osoittaa, että sosiaalisella ympäristöllä on tärkeä rooli osaajien asumistyytyväisyyden muodostumisessa: sosiaalisten siteiden puute naapurustossa vähentää osaajien asumistyytyväisyyttä. Positiivisimmat puolet asumisessa ovat kaupunkiseudun yleinen turvallisuus ja funktionaalisuus sekä luonnonympäristö. Tulokset osoittavat myös, että osaajien tapauksessa asunnon hallintamuoto ei ole selvä osoitus siitä, ovatko he jäämässä vai lähtemässä maasta. Tutkimuksen perusteella pääkaupunkiseudun asuntomarkkinat eivät vastaa kansainvälisten osaajien tarpeisiin, mikä osaltaan vaikuttaa pääkaupunkiseudun houkuttelevuuteen osaajien silmissä.

Anywhere working – how can a city response?

Suvi Nenonen, Aalto University

Mobile worker has more and more opportunities to choose where to work. How can a city respond to this increasing need? This presentation discusses co-working concepts in the city. Co-working places are new service concepts in real estate markets and urban development. They involve shared environments in which individuals and small groups gather together to work in a community, usually paid for on a membership basis and invoiced either monthly or daily. These spaces provide a community workspace with shared services that let individuals and small groups share ideas and mutually support each other's work.

Corporate organizations are encouraging their own employees to work in co-working spaces as an alternative to their regular workspace, not to save on costs primarily, but to facilitate their interaction and knowledge sharing with others and to inspire creativity. This paper provides an insight to concept development of one co-working service in Finland. The method used is a case study.

The results contribute to general discussion of future workplaces in smart cities. It seems important to develop both the physical space solution and virtual interface in order to meet the user needs of working when and where ever. The co-working service provision is one way to response to the needs of new ways of working in the city.

Kaupunki yhteisöllisten työtilojen näyttämönä

Heli Ansio, Työterveyslaitos

Kaupungin keskustan trendikkäässä kahvilassa kannettavien tietokoneiden omenalogot loistavat vierieressä. Lapsikin tietää, että täällä sedät ja tädit tekevät töitä. Työelämän tutkijat ovat yhtä mieltä siitä, että työn tietoisuus ja luovan työn lisääntyminen ovat ajallemme tyypillisiä. Työstä on tullut yhä vähemmän sidottua aikaan ja paikkaan. Työtä tehdään yhä enemmän vakituisten työsuhteiden ja myös kiinteiden työpaikkojen ulkopuolella. Kaupunkikuvassa tämä kaikki näkyy työn levittäytymisenä kahviloihin, kirjastoihin, liikennevälineisiin, odotusauloihin ja muihin julkisiin tiloihin. Yhä useammin läppäryöläiset kokoontuvat myös yhteisöllisiin työtiloihin (coworking spaces), joita on 2000-luvun kuluessa perustettu työn ja kohtaamisen paikoiksi itsensätyöllistäjille. Niissä työskentelee pääosin luovien ja tietointensiivisten alojen freelancereita ja mikroyrittäjiä. Jaetut työtilat ovat jo pitkältä ajalta tuttuja myös eri taiteen aloilla. Yhteisöllisissä työtiloissa työtä tekeviä ei tavallisesti yhdistä yhteinen työnantaja, vaan tilan jakaminen sekä työtilassa syntyvät yhteiset käytännöt ja arvot.

Yhteisölliset työtilat ovat yleensä urbaani ilmiö. Suomessa niitä on eniten Helsingissä, mutta myös muissa suuremmissa kaupungeissa. Alustuksessani tarkastelen yhteisöllisten työtilojen näkymistä kaupunkielämässä ja -kulttuurissa. Esitelmä perustuu kolmessa helsinkiläisessä yhteisöllisessä työtilassa vuonna 2014 kerättyyn haastattelu- ja havainnointiaineistoon. Esitelmän teemoja ovat esimerkiksi yhteisöllisten työtilojen asettuminen kaupunkitilaan ja vuorovaikutus kaupunginosaan muun elämän kanssa sekä työtilan ja kaupungin julkisen tilan (katu, kahvila) väliset rajapinnat.